

פרוטוקול מס' 84

מישיבת ועדה הוצ' ובטחון
ביום ג', כ"א כאלול השנ"ז - 26.9.1967, בשעה 9.00

נ כ ה ר :

ד. הכהן	-	י"ר
ס. אונא		
י. אלמוגי		
א. בן-אליעזר		
ר. ברק		
ע. גובדין		
י. הרדי		
י. חזן		
י. יערי		
ג. כהן		
ח. לנדא		
ג. מאיר		
מ. נמיר		
ש. סרפ		
ז. צדק		
א. דימלס		
ח. לנדא		

חברי הוועדה:

נ ע ד ר :

י. מרידור	י. סרלין	ח. צדק
-----------	----------	--------

חברי הוועדה:

ראש הממשלה	-	ל. אשכול	מזמנים
שר הבטחון	-	מ. דיין	
ראש אמ"ן	-	אלוף א. יריב	
מזכיר מדיני לראש הממשלה	-	מר ע. ימח	
מזכיר צבאי לראש הממשלה	-	אלי"ם י. ליאור	
שליש לשר הבטחון	-	רפ"ן ס. רבינוביץ	

מזמנים

מזכיר הוועדה

רעמה

- סדר-היום:
1. סקירתו של אלוף א. יריב על המאורעות בתעלת סואץ ובגדה
  2. סקירתו על שר הבטחון על המדיניות בשטחים המוחזקים.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר ד. הכהן

1. סקירתו של האלוף א. יריב על המאורעות בגדה ובתעלת סואז

אלוף א. יריב:

אתמול הייתי ברצועת עזה ועל התקריח בתעלה רק קראתי. ההתרשמות שלי היא כי התקריח לא היה רצינית ביותר. אני מבין שהמצרים פתחו באש על שני ג'יפים שלנו, שסיירו באיזור האגם המר, ואנחנו השבנו אש. הרושם שלי הוא שלא השתדלנו להרחיב את התקריח, והיא נפתחה כעבור זמן. המצרים ניצלו את הענין מבחינת פוליטיקה, ושר החוץ של מצרים פנה אל או-תאנט ואמר לו שיש תוקמנות ישראלית, וכי הוא מפנה את תשומת לב האו"ם לכך ומקוות שהאו"ם ימנע נגד ישראל. זה הוכחה, כך הוא סוען, שישראל רוצה לתמשיך את המחה. גם כאן הולכים המצרים בקו שלהם, ומנצלים כל תקריח בתעלה, ללא הבדל מי פתח באש, בעיקר כשהם רואים סיכוי למצוא באו"ם הומכשם שיפרידו את ענין התעלה מהדברים האחרים. גם לבריטים וגם לטיטו יש מחשבות ביהם לתעלה, והמצרים פנסים לנצל זאת. עד כמה שידוע לי לא היו לי נפגעים בתקריח אתמול. לא ברור לי אם היו נפגעים בצד השני.

לפני שאעבור לפעולות התבלה, ברצוני לציין הארה מקדימה לגבי תחומי האחריות. הענין כיום קצת מסובך. האחריות לבטחון בשטחים המוחזקים מוטלת על צה"ל ועל המפקד הצבאי של צה"ל בכל איזור. האחריות למעקב אחרי ארגונים מהתרתיים מוטלת על שירות הבטחון הכללי. אגף המודיעין של צה"ל איננו פסור מהאחריות ומהחובה לעקוב אחרי כל מה שקשור בפעילות התבלנית מקורי הפסקת האש וחלאת. עד פרוץ המלחמה הייתה לנו ידיעה על האישים בשטחים המוחזקים. ההנחיה של שר הבטחון היא שנהיה בתמינה על הנעשה גם בגדה. לפיכך אציג את הדברים גם ביהם לשטחים המוחזקים, וגם מחוצה להם.

מי הם הגורמים הפועלים במערכת הזאת? קודם כל יש לציין את הפלשתאנים, שהם הלוחמים והם המטורים את בייסוס פעולות התבלה. בין הפלשתאנים יש ארגונים ותיקים ויש ארגונים חדשים, או ליתר דיוק: ארגונים חדשים. נוסף לאלה צריך לציין את האוכלוסיה בשטחים המוחזקים, כאלמנט המשמש בסיס לגיוס כוח אדם, גורם שיש לו סימפטיה, ואשר עלול להחריף את הדברים. גורם שני הם הסורים, אשר עדיין דוחפים את הפעולה הזאת, אם כי אין לתם עליה שליטה מוחלטת, אבל, כפי שאמרתי, הם עדיין דוחפים אותה, והם רואים בכך המסך למת שהם עשו עד ה-5 ביוני, והם עושים זאת מתוך סיבות אידיאולוגיות, וכדבריהם יש בכך מאבק נגד הציונות והאימפריאליזם. יש בכך גם חכסיס של המשטר בסוריה, שצריך להראות שהוא תומך במאבקים התקדמים לביטול התוקמנות, כפי שהם אומרים, ולפיכך יש לתמשיך במאבק, והדרך לכך איננה באמצעות הפתרון המדיני אלא על-ידי מאבק צבאי, ומכיוון שמאבק צבאי קונבנציונלי איננו אפשרי, הרי צריך ללכת בדרך לא קונבנציונלית. מבחינה תכטיפית הרי מצב זה מחזק את המשטר, והוא צריך לחזק את אגדת המשטר בתוך המערך הבין-ערבי, אם כי כיום הם דווקא החורגים בעמדתם זו. גורם שלישי הם האלב'ירים, שהייתי מודיר אותם כמסייעים לפעולה זו תן בחטיכה פוליטיה מסוימה, והן בחטיכה צבאית, על-ידי מתן מקומות בקורסיים להכשרת אנשים, ובמידה מסוימה גם סיוע בנטק.

עלינו להבין שאם כי הל שינוי במסדתם של הארגונים התבלניים בכל זאת תם הגורם העיקרי. קודם הייתה מסדתם לבצע פעולות תבלה, ועל-ידי פעולות תבלה לערער את מצב הבטחון, וערעור מצב הבטחון ישפיע על המצב הפנימי בישראל, יעורר את בעיית פלשתינה, ואולי יביא למלחמה בין ארצות ערב וישראל, וישראל תושמד. אבל מאורעות חודש יוני הפכו את הקצרה על פיה. הם שינו את פני הדברים והוסיפו לנו שח גדול המאוכלס על ידי ערבים והנמצא בשליטתה של ישראל. לכן, הארגונים שינו את מסדתם והם רוצים להגיע למלחמת גרילה נרחבת בשטחים המוחזקים או מתוך השטחים המוחזקים, על-ידי ארגון חנועת התנגדות המונית, שצריכה להתבסס על השטחים ה תכבושים. מדובר בעיקר על הגדה המערבית, שבה יש ריכוז של אוכלוסיה. הם רוצים לראות בגדה משהו מעין צפון וייטנאם, והם רוצים לשאוף לכך שיהיו דומים לווייטנאם, ומנסים גם לדבר במונחים וייטנאמיים. הם מקווים שהערבים יצטרפו למאבק זה. הם רואים כיום בגדה את הענין זה, וכיבודן הם רואים רק מעבר.

היו"ר ד. הכהן:

האם אתה מסביר כך את הדברים, או שחם אומרים אותם?

אלוף א. יריב:

תם אומרים אותם.

עלינו לשים לב לתכונה של פעולה זו היא שני שלבים. נדמה לי שלפני זמן מה, לפני בערך חודשיים, היחח לי תזמנה להצביע על השלב הראשון, שהיה שלב התארגנות של הארגונים, בעיקר בגדה, ושחיו הוראות מסודיות לא להתחיל לפעול. אני מניח שלפני כשבועיים תחילה החעברה לשלב הפעולה. אינני בטוח אם נתקבלה הוראה ברוח מסודית להתחיל בפעולה, אבל אני בטוח שחם עברו לשלב הפעולה. הסיבות לכך הן: קודם כל סיומה של ועידת הארטום, בה הוחלט על פתרון מדיני וחם אינם מקבלים זאת. נסתיימה ועידת תבעת שבת הוחלט על המשך הקו העממי, דהיינו, פעולות תחבלת. נמתח עוצרת האו"ם, וזה עיחוי מתאים כדי להראות לעולם כאילו ישראל איננה שולטת בשטחים וכאילו יש בהם התנגדות. חם מעוניינים להגיע לכך שהיה להם אפשרות להציב את ההתנגדות כמלחמת שהורר נגד הכובש ונגד המדכא.

בתארגנות הזאת כוללים שני ארגונים, שאנחנו מכירים אותם: ארגון הפתח, * וחזית השחרור הפלשתינאי. שני הארגונים האלה טובבים בקונסולציה סביב סוריה. הפתח הוא ארגון יותר גדול, וחזית השחרור - קטן יותר, והתרכז בזמנו בתר-חברון. קמים גם ארגונים קטנים ומקומיים במקומות שונים בגדה, וביזמה מקומית. ארגון כזה בשם "חלוצים הנקמה" נמצא באזור שחם ויש קבוצות שונות אשר ניסו להתארגן גם במקומות אחרים.

מ. יערי:

איפה נמצא שוקיירי?

אלוף א. יריב:

הוא לא שייך לאלה. אין לו ארגון מיוחד. הוא פעל במסגרת ארגון השחרור הפלשתינאי, שהוא ארגון לגיטימי וגלוי. הארגונים המחתרתיים אינם מקבלים את מרותו של שוקיירי.

בין הארגונים אציין את ארגון גיבורי הסיבה. חזית השחרור הפלשתינאי, שהיתה פעילה בעיקר בהר חברון פועלת כיום, לפי הנהגתנו, גם בסביבות ירושלים, ובצפון הארץ פועל ארגון הפתח. הארגונים הללו, ובעיקר הפתח, הודיעו שברצונם להעיר את המפקדות שלהם לגדה.

ממי מורכבים הארגונים הפעילים? החברים בתם הם פלשתינאים. יש בהם ותיקים, שכירי אף חרב, שידוע לנו עליהם. בין ה-13 שנתפסו ביום ראשון ליד שחם יש שני ותיקים, שאחד מהם השתתף לפני שש שנים בהתקפה על אוטרבוס ליד מירון. נוסף לוותיקים יש גם פלשתינאים שחם פעילים במשך שנתיים - שלוש השנים האחרונות, שהודוה לידיעות מוקדמות הצליח השירות לעצור אחד מהם לפני כשלושה שבועות. זה שנחפס מספר הכל. הוא אומר שהוא מוכן לעשות שלום בינינו ובין ירדן ולתווך ביחס למדינת פלשתינאית. בחוף הארגונים הללו יש כאלה המארגנים מרכזי איזורים. מה פירוש "מארגנים"? - הם מעבירים מהגדה, דרך הגדה המזרחית, אנשים צעירים לסוריה, בסוריה עוברים צעירים אלה אימונים שעם סיומם חם מוחזרים. בחוף הקבוצה שנחפסה היו כאלה שחיו בסוריה וחזרו. הם מנסים להביא אתם כסף ונשק. יש גם פלשתינאים שבאו מאירופה. עכשיו זה נפסק. יש כאלה שבאו ישירות מאירופה, ויש כאלה שהגיעו מאירופה לסוריה, ובסוריה קיבלו אימונים. יש גם כאלה שקיבלו אימונים באלג'יריה, עברו לסוריה, שם קיבלו חידוכ נוספת, והוחדרו לישראל. בסך הכל מדובר ביום במאות אנשים. באירופה הסחובב העניין בין 100 ל-200 איש.

אלוף א. יריבו

אחד לרמת האימונים והביצועים בליה הארץ
אשר שרם האימונים ורמת הביצוע של הוועדות
היא די טובה, כפי שנוכחנו לדעת מהטעם בנבטת היים, הם מנוסים יותר והמומנים
יותר מאלה שקיבלו אימונים בעת האחרונה, שנקומם במידת קוצר דעת האימונים שלהם
נמוכה יותר. תקופת האימונים עומדת כיום בקושי על שמונה, אבל נעשה מאמצים
לחת את האימונים למספר גדול יותר של אנשים. נסכם על הדברים אלה: נפגש, כפי
שנוכחנו לדעת בעת בירור שוורו פתוך גיה נכנס. ידוע לנו שהפעולה כגון ישיבה
הוסלו על הוועדות, דאלו הפעולות בגדת הסעודים הוסלו על הוועדה מנומיה.
אין בעיות כמה שנובע לנשק וצידוד. נשאר להם בגדת נשק רב, אל אם הסעודים הפעולות
שאספנו. נשאר מספיק נשק מהצבא הירדני וקיימת גם אספקה נשק והמומנים וצידוד לגדת
מסודיה דרך ירדן. אנהגו יודעים פחות או יותר מהי הדרך לנהל, וינסו במהרה אספנו
נשק. הנשק מובא בליה עד להדים, עובדים את בקעה הירדן, חלוצים מידים שנייה מנסי
מטרם או ממקום אחר, ומעבירים את הנשק למרכזי אוכלוסיה ומה מילכים אלה לאנשים,
והנשק אמש אשר נשאר מועבר למאבדים במערות. הם עברו לשינה יותר המוקדמת אל פעולה
והלך מן הפעילים, בעיקר אלה שצריכים לכוז את המבצעים, אלה שהישיבה להעלות
המבצעים ממש, אינם יושבים בתוך הערים, בעיקר מאד שהפעולות הללו נעלות גם
אנשים שאינם מבני המקום, אלא פלסטינאים שמכירים את השפה. הם ממודרים במטרות
בקבוצות של 10 - 20 איש, שהם מתאמנים ומתרכזים לצרכי הישיבה להעלות. את הם
רואים שעוקבים אחריהם הם מתזרים בכפרים.

אם עמדתה של ירדן בימי פגזיה נכונה

אמבידולנטיה, דהיינו, לא כל-כך ברורה. מצד אחד יש הגדרות בולטות של המדינה
ושל שר החסודה של ירדן נגד פעולות החבלה, פתוך גיה מנומנים הפעולות המובא,
במתוך חשש שאותן חוליות הפועלות בהסוטה של סוריה עלולות לפגוע גם בגד ירדן.
נחמד הוראות לא לתת לאנשים אלה לעבוד לירדן, ומה רשם גם נאסרו אנשי גיה, אבל
יחד עם זאת אנהגו עדים לחומש פעולה של אנשי ארגון החבלה כגון ירדן. אין כל קושי
במעבר מסודיה לירדן, ואין פיקוח על כך. בשני כפרים יש ממש מליכים גם נשק, את
מהם מול גשר דמיה, וכפרים אלה משמשים בסיס לסביעים אליהם. החבלות הללו מסתובבים
בארץ גלוי בירדן, והם נהנים מעודתם של הקצינים העיראקיים והשילוח העיראקיים
בירדן. חירדנים אינם נוקטים באמצעים חריפים נגד הממשל, מפני שהם חייבים לנהל
חרי יכולים היו לפעול נגדם. אגנם, כפי שאמרתי, יש חונאות, אבל אין אינן מסוגלות
בראוי.

ההתארגנות ברצועה סוגלת בינאית, ואין רואים

ההתארגנות רצינית, ואם יש התארגנות היא נאם פתוך ירושה פקודים. הולחנו לאחד המי
קבוצות בתוך הרצועה. אין רואים דחיפה מצויה, פרט לאל-עריה, שבה יש התארגנות
מהתרתית, בעיקר מודיעינית. הדברים באל-עריה קשורים לערבים, המומונים גם הירדנים,
כסף, וכדומה. לאחרונה נודע לנו על קשר בין הממשל ברצועה ובערים. יש להניח שהם
יתגבר העניין בגדת תהיה לבך השמעה גם על הרצועה, זאולי נהיה עדים להתארגנות
חבלנית ברצועה. העמדה הממשל הרשמית של מצרים היא נגד מלחמה ברילה. המצרים אינם
בנויים לסמל בעניין כזה. פרט לכך צדין להזכיר שהמצרים שהוציאו לערבים באוכלוסיה
שלהם על-ידי הכוחות שלנו היושבים לאורך החלקה. הם יודעים שאין סיבה מדוע מצויה
שחונח אצלנו לא חונח גם אצלם. ההשקפה שלי היא שהמצרים שהוציאו ונחלה זה אין הם
מעונינים במלחמה ברילה אשר עלולה לגרום להדדוונה, והודדוונה עלולה להביא לפעולות
בהיקף רחב, כשעה שכיום אין להם עניין בפעולה נכאיה ממש ישיבה וקורבנותיהם.

גם בלבנון יש התארגנות. השלחנות עדיין לעניין

זה רחש בצעו כמה מאסדים. הם מוששים מפעולות בגדנו. בינאית, אך מפעולות פיוז
מזומצומה לא היתה פעולה חבלנית מצד לבנון, אבל נסמכים שה המאבדים להתארגנות.

מה הן מוצאות הפעולה הנבדית שלנו יש כזה

י. חזון

שד הבטחון מ. דיין:

יש להבדיל בדיון בין שני חלקים: חלק אחד יכול לכלול אינפורמציה, והיא הכלול גם חשובה לשאלה כשאלתו של חבר-הכנסת חזן. אבל לפני שגולשים לשאלה המדיניות שלנו, שהיא שאלה, אני מבקש להבהיר בין השניים. אם תרופה תרצה לעסוק בעניין זה הרי צריך להקדיש לזה זמן רחיקי מבקש לפתוח בעניין זה ולהציג את המדיניות שלנו, ואחר-כך יכול להתקיים דיון. אבל לשם כך יש צורך בזמן ובפתחה ולא רק במסירה אינפורמציה. מכל מקום, צריך להבדיל בין מים למים. החשובה לשאלתו של חבר-הכנסת חזן שייכה לאינפורמציה.

יש לנו נושא שהתחלנו לדרוך בו בישיבות הקודמות, יש לפנינו הנושא שהתחלנו בו עכשיו, ויש ענין המדיניות של הממשלה. אני מציע שמוטב שנעסוק בכל נושא בנפרד. מבחינתי אין הדברים היינו תך. יש הבדל בין השאלות של ערב המלחמה ובין הפעולות המבוצעות כיום בשכם.

מה תוצאות הפעולות שלנו?

י. חזן:

עד כמה שידוע לי יש עד כה 100 אמירים.

אלוף א. יריבו:

האם תפסנו מרכזי התארגנות? האם הימלנו משהו?

י. חזן:

נדמה לי שהדיון על המאורעות האקטואליים צריך להקדים את הדיון על מה שהיה, אם כי צריך לחזור

ג. מאיר:

גם על מה שהיה, אם כי לא בישיבתנו היום.

אני מציע שאח ישיבתנו היום נקדיש לנושאים אקטואליים.

ג. כהן:

2. המדיניות בשטחים המוחזקים

שד הבטחון מ. דיין:

חבר-הכנסת לבאר העלה בפודום זה, לפחות פעמיים, את השאלה ביחס למדיניות שאנחנו נוקטים בה בשטחים המוחזקים, וטען שהיא לא די תקיפה ובי לדעתי צריך לנקוט במדיניות תקיפה יותר. אמרתי שאני בעד זה שנדון בענין המדיניות. פשוט גם כשמדברים על מדיניות תקיפה נשאלת השאלה: על מי ואיפה.

ברשותכם, אקדים לדברי הערה: יש קשר בין

המדיניות/שאלתנו נוקטים בה ובין היחסים בעתיד בינינו ובין ארצות ערב ובינינו ובין תושבי הגדה, וכן בין המדיניות לטווח קצר והסירור. אינני חושב שלו ישראל היחה מחליטה עכשיו החלטה ברורה לגמרי, לאמור, שתיא מספחה לעצמה את הגדה, לדובמה, או החלטה המוכה מזו, היו מסתדרות אוטומטיה כל הכעיות. אין ספק שיש הבדל מה היחה אוחת החלטה, אם היא החלטה כזו או החלטה אחרת, אבל גם החלטה ברורה לגמרי, אפילו כזו שהיחה נוחה לערבים, לא היחה מבטלה, לדעתי, את פעולות ההתנגדות נגד ישראל. אבל אין לי ספק בכך שהעדר החלטה יוצקה, אם לא פשוט שמן הרי לפחות מים, על החנות שונות. ניקח לדובמה את המקרה עם נכבדי בית-לחם, אשר פונים במשיציה ומבקשים להספה ליירושלים, דהיינו, לישראל, ואין הם מקבלים חסובה לפנייתם, והעדר חסובה פירושה הוא חסובה שלילית. ברור שבמצב כזה הם עושים את חשבון הנפש שלהם והם פוצאים עצמם בין הפטיש והסדן, והם מחליטים שעליהם למצוא פתרון שמת ימשיכו להיות נתינים פשוט ירדניים. אבל זו רק הערה כללית.

אשר לגופו של המצב ולמדיניות שאנחנו נוקטים

1. מדין; 2. פעולות טירור;
3. שאלה ירושלים. קודם כל נשאלת השאלה מדוע הם לכאורה נפרדים, והדגש שלי הוא על המלה "נפרדים" ולא על המלה לכאורה. - מפני שלערביי פלשתינה נוח להפריד ביניהם.

שר הבטחון פ. דיין
 בעתון "דבר" מהבוקר אני קורא שעהונה של
 מפ"ם בערבית מגנה את ענין פיצוץ הכתים
 וציין ש"אלה הן פעולות נקט מכווערות" . המאמר הוא ללא החיטה והוא מאשים גם את
 "גאוני מחלקת החינוך הערבית" והמלה "גאוני" נתונה בסרכאות.

אשר לחינוך: ראש עיריית שכט סען שאנחנו
 מוחקים מן הספרים גם מה שלא צריך למחוק. הזמנו אותו וביקשנו שיבדוק וירוכח לדעת
 מה אנחנו מוחקים, מאש ואחרי שראת מה מחקנו הוא אמר לנו אחת צודקים, אין כאן
 מתיקה אחת שאיננה לענין. הסענה השוגגת הן חלק מהנסיון להפריד כביכול בין חמרי
 ובין חסידות, והתושבים מנסים לרחוץ ידיהם ולטעון ששכט היא עיר שלווה, החושבים
 הם אנשים הגונים, צריך למצוא את מי שחטא ולהענישו.

המדיניות שלנו מושהחה על מספר דברים:

ירושלים היא עברית, אבל גם בירושלים אין אנחנו ממציים את ענין העבריות עד הסוף,
 והחלטנו שבינתיים לא ילמדו עברית בבתי-הספר, אבל יש הכרח לקבוע מינימום של מינימום,
 וכוונתי להשתייבוח למחלקת החינוך של הפיקוח הכללי, ושעל ספרי הלימוד יהיה כתוב:
 מדינת-ישראל, מחלקת החינוך, ומזה לא נסוג. יחד את זאת החלטנו שלא "ננדנד" לתלמיד
 שלא ירצה להשתתף בשיעור זה או אחר. גם בשטחים אחרים אין אנחנו ממציים את חדין,
 ואולי יש הצעה למדיניות אחרת. אין אנחנו מאשימים את מישהו כוחב או אומר שהוא
 מתנגד לנו ושהוא לא ישלים עם סיפוח ירושלים למדינת-ישראל, ושהוא מתנגד למדינת-
 ישראל, אלא את הוא נוקט בפועל בפעולות מעשיות, ולא של אי-השלמה, אלא של מרי או
 מרד, ובגם אז אין אנחנו פועלים נגד כולם. יכול להיות שיהיה מי שיאמר שהיה עלינו
 לעצור את המורים על שהם אינם מלמדים, ובוודאי על כך שהם מקבלים מסכורת מירדן,
 וברור שהם מקבלים מסכורת מירדן כדי לא ללמד. כאשר אנחנו חופסים מורה שיש לנו
 תוכחה שהוא קיבל כסף מירדן - אנחנו מעמידים אותו לדין, מפני שקבלה כסף מירדן
 הוא בניגוד לחוק, ויש בכך פשע מלילי. אבל מורה שאיננו בא ללמד לא נאסר, ויחבן
 שמישהו יציע שהיה לנו יד יותר חזקה ונאסר אותו. גם במקרה של סגירת הנויות אין
 אנחנו גוטלים את רשיונותיהם של כל בעלי החנויות, אלא אנחנו מהרים בהם ושוללים
 את הרשיונות לזמן מסויים מראשי המסיתים והסוגרים. הוא הדין לגבי האוטובוסים.
 כאשר שבתו האוטובוסים בירושלים שללנו את הרשיונות לזמן מה מקו אחד מה או שנים
 ומחברת אחת. מסרה המדיניות שלנו היתה, והיא עודנה כזו האומרת שמי שיחנגד לנו
 ננקוט נגדו באמצעים, אבל יש אפשרות לעבוד אתנו בשיחוף. לאחר שסגרנו בירושלים חלק
 מן החנויות, ולאחר שנטלנו מהם את הרשיונות, באו אלינו בעלי החנויות, בעבור
 יומיים, ובקשו שנחזיר להם את הרשיונות. הם התמו אז על מכתב חרטה. אותו מצב היה
 לגבי האוטובוסים. אציין שכאשר הגיע חלמן לירושלים לא שבתה העיר, והיא לא שבתה
 גם בעת כינוס עצרת האו"ם, אם כי הנושא שעמד על סדר יומה היה ענין ירושלים. שכט
 אמנם שבתה אז, אבל ירושלים לא שבתה. גם כאשר הגלינו מירושלים את עבדול חמיד אל סאית,
 שהוא האיש המרכזי בעיר וראש הצמרת של התיררכית הדחה - לא רעה ירושלים. עבדול
 חמיד היה האיש המרכזי אשר ניהל את פעולת ההתנגדות, לא בחלק של חסידות, אלא בחלק
 הפוליטי. הוא ישב בראש המועצה המוסלמית שלא כחוק ומינה את בית-הדין שלא כחוק.
 הוא ישב במשרדו וניהל את הרוקף, שהוא הגוף בעל הרכוש הגדול וההכנסות הגדולות.
 אמרנו שכרצוננו להנהיג עם את ההסדרים הנהוגים במדינת-ישראל, אלא שהוא לא הסכים
 לכך. יכולנו לשים את ידנו על הרכוש כולו, אבל לאחר ששקלנו את הדברים החלטנו לא
 לעשות זאת, ונקטנו באמצעים אחרים. בסופו של דבר החלטנו להגלותו לירדן, גם ביוזמתנו
 שמעטת כזה הוא בניגוד לאטנה ג'נבה. לאחר שהוא הוגלה לירדן מונה אדם אחר במקומו,
 ולפי מה שידוע לנו נאמר לו במפורש שקליו לעסוק רק בדה ולא בפוליטיקה, אלא שנוסף
 לכך חוכנו הפגנות כלליות במקומות שונים, אלא ששעות אחרות לפני כן עשינו מה שעשינו
 בשכט, ובמקום הפגנות אחרות הועבר סברק לראש הממשלה. אינני יודע אם הדבר יפעל לאורך
 ימים, אבל הקו שלנו פעל בירושלים, והוא פעל אולי לא רק בגלל הפעולות הללו אלא
 בדאש ובדאשונה מפני שרוב האוכלוסיה של ירושלים היא עברית, ואם ישביחו את האוטובוסים
 יש אפשרות להפעיל אוטובוסים של "אגד", ובכלל, אפשר לקיים בירושלים חיים רגילים
 ותקינים, גם אם המסיתים בירושלים יצליחו לשים יד על העובדים שלהם. את ירושלים
 אפשר להפעיל, אם כי אין אנחנו יכולים להכריח את התלמידים ללמוד, ואף על פי כן
 יש בירושלים בתי-ספר פרטיים שתלמידים ערביים לומדים בהם.

שר הבטחון ס. דיין:

בית הדין והווקף הם העניינים העדינים ביותר בשני עניינים אלה, אף על פי שהם המרו את החוק מפני שמינוי ראש בית הדין נעשה שלא כחוק ועבדול חמיד מינה עצמו בשעה שאסור היה לו לפי החוק לעשות כן, אמרנו שאנחנו נמנה אותו, נמצא סדק בחוק ונכיר בבית-הדין הזה אף על פי שהוא מינה את עצמו. הקודרוס בבית-הדין מחייב שהיו שלושה, אלא שאחד מהאנשים ברח לירדן ומכירון שנשארו שנים צריך היה למנות את השלישי, ומעולה זו נחונת הייתה בידי המלך, אלא שעבדול חמיד מינה את עצמו. הענין נשבר על כך שהוא אמר לנו שבירושלים הוא ישפוט לפי הדין הירדני ולא לפי הדין הישראלי. כמובן שלא הסכמנו לכך ואמרנו לו שבכיר בו אם יהיה מוכן לשפוט בירושלים לפי החוק הישראלי, ובגדה - לפי החוק הירדני. דק בתנאי זה הסכמנו להכיר בו כביושב-ראש שמקום מושבו בירושלים, והשופט גם על הגדה, אבל חייבנו אותו לשפוט בירושלים לפי הדין הישראלי. לכך הוא לא הסכים. הדגשנו למניו שאם הוא ישפוט בירושלים לפי הדין הירדני הרי אנחנו לא נכיר בכך והתוצאה תהיה שמי שהחריין לפניו בירושלים וקיבל ממנו פסק דין ירדני, הרי לדיננו אין פסק דין זה אלא מיסת נייר, ולאורך ימים הדבר איננו פשוט. הוא הדין ביחס לווקף, ושם אמרנו: אנחנו לא נהרים את הרכוש, אבל לא נשלם את המשכורות, ויהיה עליכם - על אנשי הווקף) - לשלם אותן מהון ההכנסות. במקרה שהתקלו בדייר שלא ירצה לשלם לכם שכר דירה אל תמנו אלינו, ממני שלא נטפל מעתה בעניין ולא נפעיל את ההוצאה לפועל ואח המכשירים האחרים שיש למדינה. טכירי המדינה לא יעמדו לרשותכם. כך פועלים הדברים, וזה האמצעי היחידי שנקטנו בו ביחס לדה. בדרך-כלל הם יכולים להסתדר בעצמם בעניין זה, ואף על פי כן, קרה מקרה שאחד הדיירים בנה חדר נוסף ברכוש הווקף, שלא כדין, ונתבקשו להגיש עזרתנו בעניין זה, ואז אמרנו להם: אם אשם הסכימו להוות חלק של המנגנון - נטפל בעניין.

לאחרונה נוצר מצב שענין הסידור כולו הלך

והתגבר, המרי הלך והתגבר, בתי-ספר נפתחו ונסגרו, וההתארגנות בכלל הלכה והתגברה. אני סבור שיש קשר בין הרצועה והגדה. אני חושב שערכים ישראליים בדווים ולא בדווים עלולים להסחף לעניין זה, לפחות אותם אלמנטים של צעירים שגם בעבר ניסו לעבור מפעם לפעם לירדן ולעזה, ימצאו עכשיו פרטנר, לא רוקף מהם, שהם יכולים לשרת אותם. אני חושב שלעניין זה יהיו חאים בין ערביי ישראל, בדווים, פלחים, ועירוניים.

כאשר הלכה וגברה ההתפתחות השלילית הזאת, וכאשר

חשיך עבדול חמיד ישב במשרדו וניהל משם את העניינים, היה ברור לנו שאם לא נפעל נגדו יחקבל בגדה הרושם כאילו אנחנו חוששים לטפל באיש דת שלהם אשר עוסק בפוליטיקה. חשיך ישב במשרדו הראשי וניהל משם את המרי, ועלול היה להתקבל הרושם כאילו אנחנו חוששים לגעה בשערת ראשו. בסופו של דבר החלטנו לסלק אותו, ולסלק אותו לחמיד. לא נתנו לו כרטיס נסיעה של הלוך וחזור, אלא שלחנו אותו לירדן. עד כה, לפחות בהברון, יש תגובה טובה לפעולתנו זו, אם כי התגובה עדיין איננה פיסית, ואני מקווה שהיא תהיה גם פיסית.

ביחס לשכם כרצוני לומר שלעה עתה אנחנו

רואים שאין חזיה אחידה של הערבים, ואנחנו מקווים שנוכל להעמיד את הדברים בצורה כזו שאלה שמשתפים פעולה אתנו יהיו נשכרים מכך, ואילו אלה המתנגדים לנו בפועל אינם מצליחים בכך וחייבתם קשים. באופן טימבולי עומדת שכם מול חברון. לא שבחברון כולם צדיקים ולא שאין חשש שגם בחברון עלולה להיות הפתעה, ולא נופתע אם יהיה משהו בחברון - חברון איננה עיר פרו-ישראלית - בכל-זאת בחברון יש קבוצה שבראשה עומד ראש העיר והיא מוכנה לשתף פעולה אתנו, אם כי אני חושש שגם הם לא יוכלו לעמוד בכוחות עצמם במשך זמן רב, אבל כיום המדיניות שלנו היא לומר: צדיק - וטוב לו, רשע - ורע לו.

שר הבטחון מ. דיין

אחלק את דברי בתנאים שלוש המפורזות שנייגתי
אותן. ביחס לפעולות סידור אגודת נוקשים בארצות
ללא רחמים, פרט לנקודת אחת אשר תובעה שיקול רציני מאד, כדונתי לפניך מודע.
ערבי אשר יודע שבגלל מעשי סידור ובגלל דעה של ילד בן חמש שנים הוא יקבל דין ממוזר
מחנהב אחרה משתיה מחנהב אילו היה יודע שצפויה לו הלייה. אינני יודע אם יש
מדינות רבות שאין אצלן מסך דין מוחלט לפעולות סידור מסוג זה. אם אני מדבר על מדינות
ללא רחמים, הרי זה פרט לנקודה זו. מבוצעות פעולות מסדתיים ששקיעים בהן אנשים
רבים. הדברים אינם משובטים. צה"ל נמצא לכל אורך הקו מהחלה עד קונייטרה, וגם במחנה
מחממים את החזית, ויש שם שלוש דביזיות מול צה"ל, ויש לנו אינפורמציה גם בקשר לאל-
ערש ועזה. נוסף לכל אלה יש גם מרי של מאות אלפי איש, אם כי יש להניח שהמקור המסמך
יזכיר שהמסמך קטן יותר, אבל גם אז יש לזכור שמדובר בציבור גדול של ישראליים
עם מנהיגות עצמית, שהגבול בינו ובין ירדן לצרכי סידור איננו קיים. בנקודה זו דומה
אדלי הדבר לבעיות האסימטריות ולבעיות של אלג'יריה בשבחן, וצריך לדאוג אם המדינה
כזו. גם אחרי הירדן, גם מעבר הירדן יש המסך לאותו ציבור ולאומם הקשים, ולמחיר
מלחמה גרילה צריך לדאוג את הדברים כגבולות פוליטיים, ומבחינה זו הירדן איננו בגלל
מבחינת המאמץ הדבר איננו פשוט וצריך לדעת שפרט למזן יוצא מן הכלל לא נזכר להחנות
על כך חור זמן קצר. אבל אני חוזר וסדגיש שבכא שקשור להחמשה נגד סידור מרי אגודת
משקיעים כאן את כל המאמצים ההבנתיים וההתקפתיים, כדי לעלות על הנבזיות.

החלק של המרי הוא חלק אינטגרלי של הסידור.
מבחינה ארגונית וגם מבחינה אישית של אותן משפחות, שאחד מבני המשפחה מולן למריה,
השני מפיץ כרזים, ואחר הוא אחד הנכבדים של שכס. לבני שכס אנחנו נוקשים כיום ביד
חזקה, מבחינת רשע - ודע לו. אנחנו מטילים שם עוצר, סוגרים הנויות, ושוללים רשיונות
מאוטובוסים, ואילו לסוחר ג'נין והבדון ניהנות הטבות, מבחינת צדק - ושוב לו.
אנחנו מונעים מאנשי שכס רשיונות מעבר, אם כי אנחנו נמנעים ונזהרים ששכס בזהירות
ביחס לסגירת המעבר של שוק הירקות, אף על פי שיש לו גם הוצאות טריליון, קודם כל
בגלל עצם הקשר בינינו ובין מדינה עוינת, אבל מעבר זה משמש מעבר מרכזי לאלה
העוזבים את הגדה, ועדיין יש כאלה העוזבים אותה. בשבוע האחרון בול סגור היוצאים,
לאחר שהוא ירד כבר ל-200, ועכשיו שוב עלה ל-400.

מה המניע ליציאתם?

י. חזן

שר הבטחון מ. דיין

אני מניח שהמניעים הם בראש ובראשונה כלכליים.
למני המלחמה עכדו רבים, גם כאלה הנמצאים במזר
הנידה ביותר בגדה מצאנא את פרנסתם מהעבודה בצד השני. שני שליש מן השכר עברו מן הירדן
לישראל והגיעו עד עקבה וכווית, ואילו עכשיו הם נשארו ללא עבודה. רבים מהם יושבים
בבתי-הקפה, משחקים קלפים ואין להם מה לעשות. יש גם כאלה שהלך מבני המשפחה נשארו
בחוף והם שולחים להם כסף, אלא שהנשארים עושים את השכונם ומחליטים שבקצה שבחף
יגיע אליהם הם ילכו אל הכסף. יש להניח שהעוברים עושים גם את השכונן עבירה ועבירה
ילדיהם, בעיקר כאשר מדובר בחינוך ובלימוד של ילדי משפחות מרוכזות ילדיהם, בשלחיהם
את הבנים ללמוד באוניברסיטה בארץ ערבית, ויש כאלה שאינם רוצים לבזבז שנה לימוד
מפני שהלימודים בגדה אינם מסודרים, והם מעדיפים לעבור ועל-ידי כך גם לאפשר לבניהם
ללמוד. המעבר משמש גם סניסטר לא קטן לרכוש. מי שרוצה לעבור מוכר בצד השני את
הירקות והפירות שלו, ואיננו מעביר לכאן את הכסף. אחד כך הוא מוכר את הרכושה 50% -
60% מן המכוניות העוברות נושאות רכוש אישי ולא ירקות. יש כ-80 מכוניות ביום
ו-60% מהן משמשות הן רכוש אישי או שיש בהן רכוש אישי שהעובר לוקח אמו.

האם אנחנו עושים כדי להקל על המעבר?

ה. לנדאו

שר הבטחון מ. דיין

אין אנחנו שואלים שאלות כמות לפי הכסף.
הפונים אלינו ומבקשים עזרה - נעזרים, אבל לא
הייתי רוצה שניתן דחימה בעניין זה. כל דחימה שלנו בעניינים כאלה איננה בריאה.

אפשר לעשות משהו על-ידי הערבים עצמם ולא
בדרך ישירה.

ה. לנדאו

שר הבטחון ס. דיין

הערבים חוששים מהידוק קשרים עם ישראלים.
אני חובב עתיקות ונכנס להנחיותיהם של הערבים
כדי לקנות עתיקות. יש כאן ערבי שביקשתי ממנו להראות לי את המקומות בהם הערבים
מוכרים כדים עתיקים וכדומה, אלא שהוא חושש מכך. לכן, אם הערבים פונים אלינו הרי
הם נענים, ואם אינם פונים - אינם פונים.

אין ספק שלמעבר בגשד דמיה יש אפקט שלילי,
אבל יחד עם זאת הוא משמש חצינור היחידי למעבר של משפחות ורכוש, והלילה לנו לפגוע
בכך, עלינו להזהר לבל נשחט את האוונט הזאת, שמטילה ביצי זהב - ואלה הם ביצי זהב.

י. הררי

האם מחתימים את העוזבים על טומס שהם מחתימים
לא לחזור?

כיום אין לערבים כל אפשרות לחזור.

שר הבטחון ס. דיין

הפעולות השונות שלנו היו מכוונות לשבור
את ההתנגדות בשכם, אבל אינני בטוח שנצליח להביא אותם לכך שאנשי שכם יבואו אלינו
בבקשה ובכרזון לשחק מעולה. אני כמעט בטוח שראש עיריית שכם יתפטר ויבקש מאתנו שנחיל
את העניינים. שיחוק מעולה בשבילנו הוא גם פתיחת בתי-הספר, אבל גם לא נצליח
להביא אותם לפתיחת בתי-הספר, הרי אני בטוח שנצליח להביא את הדברים לכך שהערבי
ידע שעומדות לפניו שתי אפשרויות: או לשחק מעולה, או להיות נוסא של גס הסרי.
השביחה היחה רק בשכם, והיא לא היחה במקומות אחרים. שכם מחפאת שהיא תמיד שובתה,
והם מוסיפים ואומרים שכם הפילה ממשלות בירדן. מכל מקום, ברור שאם לא ננקוט
בצעדי טנבד שכם יש חשש להתנהגות דומה גם במקומות אחרים.

אני אומר דברים בהסתייבות לגבי העמיד, אבל
הידיעה שבידי מורה שהפעולות שלנו השיבו לא רק הוצאות טובות, אלא הוצאות יוצאות
מן הכלל, גם בשכם וגם מחוץ לשכם, וטוב שחשמתשנו ביד קשה.

מבחינה ציבורית, הרי, כפי שאמרתי, טוענים
אנשי שכם שהם דמוקרטים ואנשים שלווים, ומה הם אשמים אם מישהו מהם יורה. הם טוענים
שמוחר להם לשבוח ולהכריז הכרזות שונות. הם דורשים - ואני מזהיר לבל ניתן יד לכך -
שנעסוק ונטפל רק בטרוריסט האישי, ואסור לנו כאילו לפעול נגד כל העיר. בשאני שואל
אותם מדוע הם סוגרים את בתי-הספר הם משיבים שיש להם טענות שונות בקשר לכך.

מצב זה נובע לשאלה קשה נוספת הקשרים בכלל
צפף ממשלת ישראל והחובות של ממשלת ישראל עם הישובים הערביים. ראש עיריית שכם יודע
לספר שהיה אצלו חבושי משרד העבודה והבטיח לספק לו 600 מקומות עבודה, אלא שאנשי
שכם לא קבלו אותם עד היום. אם נכון הסיפור שמספר ראש עיריית שכם, הרי לפי זה נמצא
שמדינת-ישראל צריכה לקחת כסף מממשל המסים הישראלי ולפתור בכסף זה את השאלות השור
בשכם. מצד אחד סוגרת שכם את בתי-הספר ואת החנויות ומנסה לקעקע את מצבנו, ומאידך
אנחנו כאילו חייבים למלכל אותה, להחזיק בה משרד טעד, ולמנוע חוסר עבודה. אני יכול
להבין את סבלם של הפרטיים שאינם אשמים, ואפשר לשאול מה אני רוצה מפנו, אם כן,
אני רוצה שאותו פרט יבוא בחביעות לראש עיריית שכם. אינני בא לש לבקש מאנשי שכם
שיערכו הפגנות לטובת מדינת-ישראל, אבל יש לזכור שלא יחכן שנמשיך לנהוג כפי שנהגנו,
דהיינו, שנקנה מהם את האבטיח האחרון רק כדי שהוא לא יירקב במקשה, ניתן טובסידיות
ונשלט משכורות, ואילו הם ימשיכו ללחום נגדנו בדרכים שונות כגון: בענייני דת שלהם,
בטגירת בתי-הספר, במשלוח מטיציות לאו"ם, ובכסף שהם מקבלים מירדן יפעלו נגדנו,
ואילו אנחנו נצטרך להמשיך להסדיר את ענייניהם. לדעתי, כך אין מנהלים מדינה. אינני
מציע שנראה את כל הערבים כאילו כולט נוהגים כך, אבל עלינו לעשות דין אחד לכל אנשי
ישוב זה או אחר.

ג. הכחוח מ. דינו

יש הסוענים שאין להם מורים. במקרה כזה אנחנו
אומרים לראש אותו ישוב אם יש לכם אנשים יהודים
לקרוא ארי אחם יכולים לפתוח את בתי-הספר, ואנחנו נשלח את משכורתם של המלמדים.

אז מבין שלא נעים כשיש חוסר עבודה וכשיש
פחוטרי עבודה, אבל עלינו לזכור שאנחנו עוסקים בענין קשה ומסובך. אינני מציע
שנקשה את ידנו וננקוט באמצעים חריפים יותר, דהיינו, שנעניש על דיבורים או שלפני
הזמן ננקוט באמצעי לחץ. אינני חושב שאחרנו, אפילו לא כיום אחד, בפעולות שלנו
בשכס. הפעולות שלנו בשכס בוצעו למחרת ההפגנה, ולא הייתי מציע שנקוט בהן לפני
ההפגנה, מתוך ידיעה ומתוך נימוק שהם יפגינו.

ה. לנדאון

לפני כחודש יערתה על הקו הזה, ועל סמך התוצאות
שהושגו הרושם לי הוא שצדקתי. אני סברתי שמוטב
להתחיל בקו נוקשה, ואם היינו רואים שאפשר להרפותו - להתחיל בהרפיה. כלומר, קודם
כל להכניס את העז, ואחר כך לנסות להוציאה, ואז הערבים יהיו מרוצים. ואילו אנחנו
הלכנו בדרך הפוכה, והקלנו מלכתחילה. הערבים היו נחונים בהלם והם ראו שבמדינת-ישראל
ניתן לעשות הכל. שינוי הקו שלנו בא עכשיו, כאשר הערבים כנסו לשלב הפעולה שלהם,
ואחרי שהם עברו את שלב ההתארגנות. אני שואל: מדוע לא פעלנו בשלב ההתארגנות? אנחנו
נאלצים כיום לפעול מול המציאות. כך גם נהגנו בעת המלחמה. פאנו במלחמה ב-5 ביוני,
אחרי שהצבא המצרי הצליח להתחפר. גם לפעולותינו בישובים הערבים שנחנו ניגשים כיום
כשהם פחות או יותר נערכו, ואילו אני סבור שמוטב היה אם היינו יללים על שלב דר
המניעה עוד בשלב ההתארגנות שלהם.

אתייחס בדברי לשלוש נקודות למרי סירור,
ושאלה ירושלים. יש לי הרושם שהדבר המסובך ביותר, ואשר יש לו השפעה על שני
העניינים האחרים, הוא ענין הסירור, ובו צריך לשמל. הסירור לול ל...
ולגדל מנהיגות, אבל אם שוברים אותו מבעוד מועד הרי אי-כוחו לעסוק בגיוס נוסף,
לא נוצרת אווירה שאיננה רצויה, ויש בכך כדי למנוע. בושח של מנהיגות גיוס נוסף,
לכן, עלינו להתייחס קודם כל לענין זה של הסירור. שהוא כיום ענודה קיימת. לא
על מלחמה בסירור יש לזכור שאי-אפשר ללכת כאן גלאבק צמוד, ואי-אפשר ללכת כאן בנשכך
סהור, אלא צריך להשתמש ביד ברזל וללא הסתייגות, כי בנפשנו אדבר. היום הם פוגעים
בקיבוץ זה, ומחר הם עלולים לפגוע, הלילה בקיבוץ אחר, ומחרתיים בירושלים, או בחל-
אביב. אני מתפלל שלא היו מעשים כאלה עד היום. אני חושש למעשי חבלה בריכוזי אוכלוסיה,
והדבר איננו קשה. הם מתחזים כאנשים מן הישרא. אני מציע שתופסק הליברליות של
התנועה החפשיה, מפני שאנחנו עלולים להתערב יום אחד ולמצוא את עצמנו במצב לא
סימפטי ביותר. אם נכון שהמודיעין שלנו הדר לעניינים אלה, הרי אין ספק שיש סיכוי
לחלל את מה שצריך לחסל, וזו גם ה... בתקומת המסחרת למדנו לדעת שכאשר אין מודיעין
אין אפשרות של מלחמה. הנקודה הזו בענין זה הם קודם כל העיניים והאזניים בתוכם,
וביצוע סידי לא רק לגבי תשקים במלאכה, אלא גם לגבי העוזרים להם. עלינו לנתק
כל מגע וכל החרחבות. אני מבין שההדרכה באה מעבר חירדן, וחלק של הדברים הלוי
בהנזעה משם לכאן. בשר ומה יכול להיות פתוח, אבל יש צורך שמהיה שם ביקורת רצינית
כדי שאי-אפשר יהיה להעביר נשק. אני מציע שנאטום את הקו על-ידי מיקוש, כלומר,
שיהיה סקום שבו נעמוד ישירות, ויהיו מקומות שיהיו ממוקשים. אפשר להשתמש גם באמצעים
אחרים, כגון: עין יורה.

אני בעד פסק-דין מוח. אין צורך בחוק נמרד
לשם כך, ואפשר להשתמש בחוק ההגנה משנת 1945. נדמה לי שיש חוק שלנו הקובע שבקומת
מלחמה אפשר להוציא פסק-דין מוח. בהקשר לכך הייתי מבקש לדעת מהי התנהגותם של
הערבים הנחפסים על-ידנו.

הם מדברים.

אלוף א. יריב

ה. לנדאר:
אם הם מדברים, זאת אומרת שהם מפחדים, ולכן אני מציע שיהיה פסק-דין מורה. פסק-דין מורה יכול להיות נשק שצריך להשתמש בו.

שר הבטחון סבור שלא אחרנו בביצוע פעולותינו בשכם, ואילו אני סבור שכן אחרנו, ואחרנו גם לגבי פעולותינו בירושלים. אם בעת השביחה הראשונה שנערכה בירושלים היינו מזהירים ומתריסר שננקוט באמצעים נגד אלה שיפסיקו שירותים, הרי היינו מונעים התפתחויות לא יצויות שבאו אחר-כך. יחסנו להמדי כנען הוא דיפלומטי יתר על המידה. הוא גוי ורשע ועלינו לומר לו שיפסיק לדבר. צריך לרמוז לו שדינו עלול להיות כדינו של שייך עבדול חמיד אל סאיה. בשכם הייחל סוגר 80% של החנויות, ומאלץ את בעליהן לבוא אלינו ולבקש מאתנו רשיונות, ואנחנו היינו אדיביים מאד ונענינו להם.

לגבי אלה המקבלים כסף מירדן יש כאפשרונו או לאסור אותם או להביא אותם לכך שיבקשו מאתנו לעבור לירדן. אנחנו גם יכולים להגלות אנשים כאלה בנימוק שהם ירדניים. אינני נבהל במקרה כזה מאמנת ג'נבה, ונדמה לי שאמנת ג'נבה היא נייר, ואם תהיה עוד מהאה נגדנו - תהיה עוד מהאה.

אני מציע לסגור הרמטית את החנועה מעזה לגדה. אם עד כה לא היו מאורעות מסוג זה בעזה, פירוש הדבר שלא הגיעו לשם מהחורץ, אבל החנועה הנוכחית היא מסוכנת. כל מה שנעשה בגדה עד כה נעשה ביוזמה הפלשתינאים שנשארו בה והחנועה הנוכחית בין שני החלקים עלולה להכניס לרצועה מארגנים ונשק, וברור שאין צורך בכך, בכלל, אין צורך שתהיה השפעה הדדית בין שני החלקים, ולכן ראוי שנחוק כל טבע ביניהם.

אם ידוע לנו על כפרים מעבר הירדן שעלולה לבוא שם פעולה? אם כן, אני מציע שנזהיר אותם כדי שידעו שמה שנעשה בזמנו בסמוע עלול להעשות גם להם, אם יעלו על הדרך המסוכנת.

ע. גוברניץ: מה יהיה דינה של אזחרה שלא תבוצע?

ה. לנדאר: אינני מציע שתהיה אזחרה שלא תבוצע. זה כוחה של הרתעה, ואם אהה מזהיר עליך גם לבצע אם יש צורך בכך.

אינני מתמצא בעניני הווקף. כספי הווקף מימנו בזמנו את כל החנועה הלאומית בארץ בשנות העשרים והשלושים, ועלינו לדעת מה נעשה כיום בכספים אלה.

עלינו להקל על אלה הרוצים לעבור מזרחת, ואם יעברו 150,000 אני חושב שהשגנו בכך משהו.

ברצוני לסכם ולומר שכל החכניות, אם תבוצענה כדרך זו או אחרת, יש להן סיכוי לשאף מרי טוב בחנאי אחד, שציינ אתו שר הבטחון; וזוהי אם הערבים ידעו מה יהיה גורל האילוור שהם יושבים בו. אני משוכנע שאם הערבים ידעו שהגדה היא יהודה ושומרון הצטמצמה התופעות המדיקות ויתרכו משתפי הפעולה, אשר ידעו שזה גורלם. נקודת המוצא הזאת קובעת את הכל.

א. בן-אליעזר

הירדן איננו גבול לסירור, כפי שאמר שר הכסחון, ריש אמה בהנחה זו, אבל בכל-זאת יש הכדל גדול בין המצב שהיה עד 5 ביוני - וגם עד אז היה סירור - ובין המצב העכשווי. בעוד שאז בחורים שלנו שהפסד צריכים היו לעבור מעבר לקו שביחה הנשק לשם ביצוע מעולות הגמול, הרי כיום נמצאים אותם מקומות בשטח הנתון לשלפונה על ישראל, והמערכת נגד סירור קלה יותר מזו שהיתה עד 5 ביוני.

אני מסכים להנחה שיש להמריד בין מדי ובין סירור. מדי עם אזרחי עלול להיות מסוכן מאד אם הערבים יצליחו ליצור זהות מחלטת בין המדי המוצא ביטוי בטפדת הנדויה ובשביחות, ובין הסירור. עלינו לעשות הכל כדי שזהות זו לא תהיה, אבל עלינו לדעת שהיא ישנה. זהות זו קיימת וכל הסיפורים שאין לדברים כל קשר הם רק סיפורים.

ברצוני לחזור להנחה ששמענו אותה גם משר הכסחון וגם מראש אמ"ן, שהמבוכה השוררת בקרב אנשי הישובים הערביים הורמת הרימה מברעת לסירור, ובוודאי למדי האזרחי, ונשאלת השאלה: עד מתי תהיה מבוכה זו, ועד מתי תהיה נתונים כמצב של חוסר החלטה. הייתי מבין לו היינו סבורים שכדאי לנו לומר שלא נחליט, ועל-ידי כך אנחנו מקדמים את השלום. במקרה כזה עמדה כזו היא כדאית, אבל האם היא כדאית לשם הגברת הסירור? אני סבור שעל הממשלה להחליט ביחס לגורל השטחים במערב הירדן. לא יחכן שנתחרה בהגדרות שונות ומעט נכונה איזור זה בשם "הגדה", ומעט בשם "השטחים המוחזקים", או "שטחי כיבוש" וכדומה. במצב זה נהרסת הנשמה מצד אחד, ומצד שני היא מתעוררת אצל הערבים והם מקווים שביום בהיר אחד תתלק ישראל מן השטחים הללו. אני סבור שהממשלה צריכה לדעת שעל-ידי אי-החלטה שלה היא גורמת לסירור.

זה לא מובן. אינני מבין מדוע בכך גורמת הממשלה לסירור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר לתוכיח את ההיפך מזה.

י. חזן:

כיצד הממשלה גורמת לסירור?

ראש הממשלה ל. אשכול:

א. בן-אליעזר:
אנשים שונים המטפלים בנושא זה, ראש שירות הכסחון, ראש אמ"ן, ואחרים, וכן כל מי שקורא את הדברים הנכתבים בעתונות מגיע למסקנה שהמדי האזרחי על תופעותיו השונות בא בעיקר כתוצאה מאוסר הכסחון של הערבים לבני עתיד השטחים שהם יושבים עליהם, והם סבורים שאם השטח יוחזר לחוסיין הרי עליהם לעמוד לו אמונים. אינני אומר שזו הסיבה היחידה לסירור אבל אני סבור שהיא הורמת לסירור.

זה קטליזטור, זה מזבל את הקרקע.

ה. לנדאן:

יש לנו נסיון בסירור וידוע לנו שקשה מאד ללחום נגד סירור. יש לתניח שיהיה עלינו ללחום בו בטשן תקופה די ממושכה, ובכל התנאים, גם אם תחליט הממשלה. אני חוזר ומדגיש שאני מדבר על כך שבמצב הנוכחי יש כדי לחרום לסירור.

א. בן-אליעזר:

אינני מבין מדוע אין אנחנו משתמשים כיום באותם האמצעים שהיו מקובלים מאד על ראש הממשלה בסדרם היה ראש ממשלה. האם לדעת ראש הממשלה החיישנות יהודית תעזור למניעת סירור או לא? האם יצירת מחנות נודדים, ואינני מדבר על סירים של הצבא, אלא על מחנות נודדים של הצבא המתמקמים במקום אחד ועוברים כעבור זמן למקום אחר, יש בהם כדי לעזור למניעת סירור? - אני סבור - שכן. אני שואל: האם תהיה החיישנות או לא? ומתי תהיה? האם ראש הממשלה סבור שהחיישנות תעזור או לא תעזור למנוע הסתננויות?

א. בן-אליעזר:

אני מבין הלפקמים צריך מאוד להרוס בניין,
אבל אינני רואה בכך את ההועלת הדבה דאח
המדיניות היחידה. אני סבור שכאן יש לראות את הזהרה שאנשי הסידור רוצים לגרום
לה, שהנחה, המלחמה היא נגד כל הערבים היושבים בישראל במערבית, ולא דווקא נגד
הסידוריסטים.

אני סבור שעלינו להקדיש השומת לב מדובה
יותר ליחסים בינינו ובין הערבים היושבים בארצנו, יותר מאשר ליחסים שבינינו ובין
הארצות הערביות, מפני שביחס לארצות הערביות אנחנו יכולים להניח שהם לא יתקימו
איתנו, ואילו הערבים שבארצנו עלולים לנקוט נגדנו בפעולות מרי וסירור, ולכן עלינו
להקדיש זמן מהמשמח והשומת לב רבה יותר לענינים הפנימיים בארץ, יותר מאשר ליחסים
עם מדינות ערב, שאין ספק שגם הם חשובים, אבל לכך נקבעה מדיניות ופועלים בהתאם
לה. את נקדיש לענין זה יותר השומת לב, אני סבור שנוכל למצוא דרכים שאין בהן לחץ
ועונש קולקטיבי והריסת בתים.

לפני מספר שבועות הדמיצ לפנינו אדם מוטמן
בשם מ-ש.ב. והערכתו היה שמדובר בכמה עשרות אנשים, שהם בלתי האלמנטים מאורגנים,
אלא שהערכתו היה מוטעית. כאשר הוצנח השומת לבו לעובדה שלא יתכן שמדובר רק בעשר
מפני שמארה לא עזבו את הארץ, לא הבנתי ואינני מבין מדוע מקילים בכך ראש.

מי אמר שמקילים בכך ראש?

היו"ר ד. הכהן:

הנחה בזמנו היתה שמדובר רק בעשרות, ושר
הבטחון אמר בדבריו: עובדה היא שלא נרצחים.
אני סבור שיש להמנע ממסירה הערכות העלולות לעורר אשליה.

א. בן-אליעזר:

בזמנו הועלתה הצעה שהממשלה תודיע באופן
הגלוי ביותר שכל מי שקשור בארגונים סידוריסטיים, ולא רק מי שחבר בהם, אלא גם
מי שקשור אהם בדרך זו או אחרת ומשתף פעולה אהם, יקבל שהות של 24 שעות כדי לעזוב
את הארץ. אם נלך בדרך זו נמצא שהממשלה איננה פועלת נגד הערבים בחור שכאלה, אלא
היא פועלת נגד אנשי הסידור, והיא זכאית לדרוש מהם שיעזבו את הארץ. עלינו ליצור
בארץ אווירה כדי שהערבים ידעו שהפעולות שלנו מכוונות נגד אנשי שדקיירי והכנומיות
השונות. אני סבור שמי ששולח אלינו מכתב על בלנק של ירדן - צריך להעבירו לירדן.
פעולה כזו מצידנו עשויה להתקבל בעולם כדבר שאין להמנע ממנו, מפני שאחרי הכל
עיים עדיין מצב מלחמה.

האם אחת מדבר על ירושלים או על השטחים האחרים?

ג. מאיר:

להנחתי - כל מקום, אבל אין ספק לגבי ירושלים.
אני מדבר על מבוכה, ולדעתי צריכה להיות החלט

א. בן-אליעזר:

לגבי כל המקומות.

מי שולח אלינו מכתבים על בלנק של ירדן?

שר הבטחון מ. דיין:

קראתי על כך. לדעתי יש לנקוט במעולה גם נגד
אלה המכריזים על נאמנות לירדן.

א. בן-אליעזר:

אלה הם כל חושבי הגדה.

שר הבטחון מ. דיין:

הם אינם מכריזים על כך.

א. בן-אליעזר:

מערך משאל.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני מציע שיהיה משאל.

א. בן-אליעזר:

שר הבטחון מ. דיין:
אם אתה מציע שכל מי שאומר שהוא רוצה בירדן יש להעבירו לירדן, הרי יש לך חילוקי דעות אמני, מפני שאז מדובר במאות אנשים. אינני מציע להכנס לזה. יש 4,200 מורים, שהם אמנם אינם מכריזים, אבל אינם באים לבתי-הספר, ויש לנו שמותיים, והשאלה היא אם להעבירם לירדן.

א. בן-אליעזר:
מותר למורה לא ללמד, אבל אם מדובר במורים המקבלים משכורת מירדן - שלה אותם לירדן.

מה נעשה עם 4,200 המורים?

א. בן-אליעזר:
אחה אומר שהמורים אינם מכריזים.

שר הבטחון מ. דיין:
הם כן מכריזים, הם מכריזים שהם נאמנים לירדן ואינם רוצים ללמד בישראל.

א. בן-אליעזר:
אפשר לשלוח חלק מהם.

ה. לנדאו:
שלה 200 מהם, והראה כיצד ינהגו אחר-כך האחרים.

למי מה ייקבעו אותם 200?

מ. יערי:
שר הבטחון יהליט על כך.

ה. לנדאו:
הוא יהליט גם לבני פסק דין מורה?

מ. יערי:
השופט יהליט.

א. בן-אליעזר:
אני מפריד בין פסק דין ובין הוצאה לפועל. בענין זה לא נוכל להיות שונים מהמדינות

המתקדמת ביותר.

אני חוזר ואומר שיש להקדיש יותר תשומת לב ליחסים בינינו ובין הערבים בארץ, ויש אני מציע שיוקמו מהנות נורדיים. צריפה להיות מדיניות מוצהרת ביחס לאנשי שוקיירי. ענין זה חשוב גם מבחינה בין-לאומית.

אני סבור שהשוכחם צריכים לדעת מראש שאם הם עומדים להכריז על שביחה יינטל מהם ברשיון חדש לפתיחה עסקיהם. במקרה כזה יהיה עליהם לחתום על טרפס מסויים ולשלם דמי רשיון. לא יחבן שיימשך המצב שהיום בעל החנות שובת ומחר הוא ידיר, ומחרתיים הוא שוב שובת.

מ. אונא:
אני חושב שצודק שר הבטחון בקביעתו כי לפנינו ענין קשה ומסובך, ומעניין לשמוע בענין זה אח אנשי המחנה לשעבר, שחלק מהם סוברים שאפשר להתגבר על ענין כזה ביד ברזל, בשעה שהם הוכיחו שאי-אפשר להתגבר על ענינים מסוג זה.

ה. לנדאו:
יש הבדל בין המתחרות.

הש-לפחאם מ. אונא:
אינני מכיר את המקום שבן היתה מחתרת שנחמכה על-ידי ארצות שכנות, שהצליחו להתגבר עליה.

ס. אונאן

לדעתי, יש כאן שאלה מדינית מסדרת דאשונה, באיזו מידה הגורם המרתיע הוא הגורם החשוב להפסקת מעשי הטרור, או שהוא יוצר קדושים ועל-ידי כך מלבד את האוכלוסיה לעמוד מאחורי הטרוריסטים. לדעתי, אנהנו צריכים להיות זהירים מאד בענין זה, ואני חוזר ומדגיש כי מבחינה חוקית אין שאלה. אני משוכנע שתחוקיים הקיימים שלנו נוחנים אפשרות לכך, אבל השאלה היא אם צריך להגיע עד להסלת פסק דין מוות. אני מעלה על הדעת שאפשרות זו צריכה להיות שמורה לכל היוחד למקרים מסויימים של רצח, ועוד להרבה זמן הייתי מזהיר מפני פסק דין מוות בגלל הפיסת אדם עם נשק.

אני סבור שהמטרה שלנו כיום צריכה להיות לתחזיק במידת האפשר את האלמנטים שאפשר לצפות מהם שלפחות ישלימו עם המצב, מפני שמצב זה יכול להמשך זמן רב, ואז יהיה לא יימשך זמן רב אם הדברים יחדדו. אם נגיע חלילה למצב בו תלוךד האוכלוסיה מסביב להנועת המדי והטרור אני חושב מאד שלא נוכל להשתלט עליו. אני חושב שתכניתם של הערבים היא לנסות ולפחה את הדברים בכיוון זה. לכן, הצעתי היא ללכת במידת האפשר לקראת האוכלוסיה, בנסיון לקרב אותם ולהקל עליהם. כאן אולי המקום לחזור ולהדגיש את הענין שדובר עליו פעמים רבות בוועדה, ושלגביו היחה בוועדה דעה אחת והיא: שצריך לעשות ולפעול ביתם לפליטים. פעולות מסוג זה יכולים ליצור מצב רוח שיהיה נוח בשבילנו, ולגבש אוכלוסיה שתהיה מעונינת בשיחוף מעולה אחר. זה מה שאנחנו יכולים לעשות בשלב זה של הדברים. לגבי ירושלים אני מצדיק את הקו האומר שלפעמים יש צורך להעלים אפילו עין מדברים שאינם נוחים לנו, אם העלמה כזו מונעת התחממות של האווירה. כל מה שיכול להביא להרגעה הוא לטובתנו, וכל מה שמביא להתחממות - לרעתנו.

אני סבור שהמטרה שהפוליטיה שלנו קובעת כאן הרבה. ענין זה דורש דיון מיוחד וברור לי שאם תוך זמן מקבל על הדעה לא יהיה ברור לנו מה אנחנו רוצים ובאיזה כיוון אנחנו מכוונים את הדברים, הרי עלינו לנסות להפריד בין האוכלוסיה ובין הטרור - ביד רכה יותר כלפי האוכלוסיה, ובפעולה מונעת ביחס לטרור, מפני שאחרת לא נוכל לשלוט בדברים מאשונגיע לכך שהמצב יכתיב לנו את הפעולה שלנו עד שלא נהיה הפשיים לפעול כפי שנרצה, וזה לא רצוי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הצדה עם חבר-הכנסת לנדאו היא בכך שתמיד הוא צודק, וחמיד הוא ידע ואמר דברים מראש. אולי מן הראוי, ואולי מן הדין שכולנו ננסה להצניע לכת ונבדוק אם באמת מישחו אמר מה שהוא חושב שאמר, ואם היה עושה פא-הפא-גם כפי שאמר האם היו התוצאות טובות יותר. חבר-הכנסת לנדאו סבור שאחרנו בפעולה, ומה אעשה אם איש כמוני חושב שהצלחנו באופן יוצא מן הכלל בכך שלא קמצנו על העגלה ביום הראשון, ומה אעשה אם זו גם דעתם של יהודי העולם שאנחנו נשענים עליהם, ומה לעשות אם זו גם דעתם של רבים רבים מרבי המדינות. נכון, אנחנו סומכים על כוחנו אבל יחד עם זאת אנחנו גם רוצים שיצביעו בעדנו ויעזרו לנו לגייס אנשים שמגייסים אותם לטובתנו. הלוא ידענו שרק לאחר המלחמה הפיסיה יתחיל המאבק המדיני וכל שישה חודשים עוברים, וכל מושב עצרת שעובר ואנחנו יוצאים ממנו בשלמות - מחזק אותנו. מצב זה אומר משהו גם לערבים.

ביתם לירושלים: צרפנו אותה כדת וכדין, ולפיכך לא צריכה להיות מכוכה בה. אני מניח שחבר-הכנסת לנדאו היה נגד מתן אפשרות לחלמן לבקר בירושלים, אבל אני סבור שלא הפסדנו מכיקורו. אפשר שגם הוא החרטם החרטמות קצת חיידיה, אבל אין ספק שגם הוא החרטם שטבעי הוא שירושלים צריכה להיות עיר אחה, ויכול להיות שעד לביקורו סבור היה שאנחנו משחמשים ביד ברזל ולא בנשק סתור. אינני מבין מה איכפת לחבר-הכנסת לנדאו אם יירטם בהסטוריה שהשתקשנו בנשק סתור.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני בטוח אם לא נאלץ להוציא לפועל מסקנין מות, אולי אחד למאה או אחד לאלף. סנהדרין שהיה מוציא מסקנין מורה היה מכונה "בית דין קטלה" לדורות, אבל יכול להיות. אינני מזלזל בנשק טהור ולא הייתי מכריז דווקא על יד ברזל. בכלל, עלינו לקבוע את הדברים לא לדור אחד. עלינו לתחכס גם עכשיו כמו במלחמה, והלוא נאמר "בתחבולות העשה מלחמה". יתכן שגם באן צריך להשתמש בשכל, ויחכן שפעם נפסיד שבווע ימים. ערכים מענה, אשר תארו את עצמם מתוך ספרי הלימוד, רואים אותה אחרת לאחר שהם מבקרים בה. אינני חושב שמחר הם יתנו לנו ידידים גדולים, אבל גם בענין זה צריך לנהוג בתחבולות, ומעט להצליח ומעט לא להצליח.

לראשונה לא הסכמנו לצרף למודים אנשים כהצעתו של שד החינוך, אבל לאחר שפנה אלינו סדי קולק, כעבור שבועיים, ואמר לנו כי בבתי-הספר יש מורים המוכנים ללמד, קיימנו ישיבות עם שד החינוך ואמרנו לו: אם יחסר מורה אחד או שנים חרושה בידך לצרף גם מורים שאינם מורי ביה-הספר, ובלבד שהלימודים יכנסו למסלול, וכיום אני חושב שאולי נגיע לכך שכל המורים מחוסרי העבודה יתחילו ללמד.

אינני בטוח שעצה טובה היא לחפסיק את התנועה מעזה לגדה, ואני מדבר בלשון נקיה וספרותית. פעם אמר לי שד הבטחון שכדאי לנסות ולהתיר את המעבר, כדאי לנסות לפתוח את הגיטו כדי שהערכים יראו את העולם. כיום ידוע לנו שיש גם מקרים שהגיעו עד לפוריה.

חבר-הכנסת אונא דיבר על הפליטים ועל התחלה של פחדון. רבותי, הלוראי וידעתי כיצד מתחילים לפתור שאלה זו. ענין הפליטים הפך כמעט ל"שגור" כדי להכות אותנו בו בעולם. כשאני שואל מנין יבוא הכסף לענין זה מצביעים על העם היהודי, אבל לא הכסף מעב אוהי. אחמול סימתי לקרוא חומר שנצטבר מבדיקות שונות של השאלה הזאת, ומחברר שהמצרים יחד עם אוג"א הוציאו מאות אלפי דולרים למחקרים ולא הגיעו למסקנה. היחה תקופה שנאצר אמר שהוא מוכן ליישב 50,000 פליטים בסיני, בתנאי שיחיה מים, אלא שמים לא נמצאו. אחר כך הוא אמר שהוא מוכן לחת מים מהנילוס, אלא שעבר זמן והענין נתבטל. יש להניח שלנו הוא לא יתן מים מהנילוס. ידוע לי שיש המדברים אצלנו, וביניהם רענן וייץ, על ישוב באל עריש, אבל חוץ מענינים חוקיים יש נקודות נוספות, וסוף סוף, מהו רוחב הגב שלנו? אנחנו נמצאים עדיין רק בחוף הענין. העצרה מטפלה בנו והדברים אינם פשוטים גם כשג'ונסון עומד עדיין על המושט העקרונית, והלוראי שלא אפתח פה לשון, אינני יודע אם ברגע מסויים לא תעלם נקודה אחת מחמש הנקודות, ותחבולת שוא היא שנרכז את כל הזוויות בבה אחת. אנחנו רוצים את עזה, וכמעט אמרנו זאת לעולם. המפקד ברצועה נסתים והנתונים יימסרו לי על-ידי ד"ר בקי, וביום ראשון יובאו הדברים לישיבת הממשלה. מכל מקום, ברור כבר עכשיו שהמספרים קטנים ב-20% - 25% ממה שחשבנו וממה שאמרנו לנו. בעזה יש כיום 100,000 איש שאינם פליטים ואינם מגורשים, אלא אנשים שיש להם במקום חנויות ופרדסים ובהים, ויש שם כרבע מליון פליטים. ישאלו אותנו, ואנחנו נשאל את עצמנו: מה יעשה הבן שלא יחטא? ממה הם יכולים לחיות? הפרדסים במקום מושקים במים המכילים 600 בין 600 ל-1,200 מילגרם כלור. בעזה אולי יכולים לקרות נפיים, אבל אנחנו נבהלים מ-350 מיליגרם כלור.

חבר-הכנסת בן-אליעזר שואל אם תחיה תחישבות חקלאית, ואני מבקש להזכיר כאן שעלינו עוד ליישב את חבל הבשור מפני שעוד עלול מישהו לומר לנו שכעזה יש פליטים ואילו לנו יש הבשור ואנחנו חושבים גם על מים מהפלים.

סטראוס אומר שניתן להמתיק מים ב-12 אגורות לקוב. ח. לנדאו:

אינני רוצה לחיות על-פי ידיעה לא נכונה שהתפרסמה באיזה שהוא עתון. למי שעה יש לי יסוד לומר שאין לידיעה זו כל אסמכתא.

המספר נכון אבל הוא קשור לסנסטים ולא לאגורות. שר הבטחון מ. דיין:

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם על-פי זה צריך להכות שנים. שנה, שנתיים או שלוש שנים צריך לחפש אם יש מים, אחר כך צריך לבצע זאת לאט לאט, ואחר כך יעברו עוד חמש או שש שנים שהדבר ישא את עצמו. אנחנו מטמלים בענין זה. יש תצפוח שונות של סטראוס, של אייזנהאור, ושל ג'ונסון, ואנחנו צריכים לבדוק מי מהם רוצה להבחר ומי רוצה לחת מים.

יש ואני מתווכח עם כלכלנייט ביחס לשאלה מהי הקלאוה בישראל, והם מדברים רק על מה שכדאי ומה לא כדאי. מכל מקום, לפי כל האסכולות מתברר שיש מקום לדבר רק על מפעל דו-הכליחי, וגם אז יגיע הסכום ללפחות ל-20 אגורות במקור.

ובלי ריביה.

ה. לנדאו:

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי ריביה קטנה מאד. אני מדבר רק על מימון מסחרי, וחלק ב"אופ שרייב", אבל גם הם יודעים את הכתובת של העט היתודי. לשר האוצר האמריקני כבר הזדמן להגיד להורביץ או לשר האוצר שיש גם משהו בכך שכל שנה אנחנו מוציאים מאמריקה מליוני דולרים, וציינ שאנחנו יכולים להשתמש בחלק מן הכסף הזה למפעל ההתפלה.

ברור לי שאה הבשור עלינו ליישב מהר, מפני שהוא התחלה של אל-עריש, ויש מי שאומר שהאדמה שם היא כזו שאפשר לעשות בה משהו. באל-עריש יש הורה שנאצר התחיל לספל בה, ואנחנו רוצים שהצבא יהיה שם. גם כאשר מדברים על בארות מדובר על 30, 40 או 50 קוב מים. אנחנו נמצאים במצב שהעולם שואל ואילו לנו יש תשובה רק ביחס לפתרון איזורי, ואולי זה יפה, אבל גם במסגרת של פתרון איזורי נתבקש לעשות משהו, ואינני רואה אלא ליישב את הבשור. אינני רוצה לוותר על שום אפשרות להקים ישוב על שפת הירדן, אבל האם חובה עלינו לעשות זאת דיוקא עכשיו? האם חובה עלינו להוסיף עלבון לכאב? לא נראה לי שעכשיו הזמן לכך. איש מאתנו עדיין איננו יודע כיצד יהגלגלו הדברים. כאשר מדברים על כפר עציון אני יכול להשיב תשובה מסויימת, זה היה ישוב יהודי. כמי שחולח להקלאוה אני יכול לברך על העליה לכפר עציון, אבל יחד עם זאת אני אומר כאן שעל-ידי פעולה זו אנחנו עלולים גם לקרב את המטרה לפדאיון, אין זאת אומרת שמחשש שזו אינני רוצה או שאני חושש שיוקמו ישובים נוספים, אבל יש לי ספק אם דבר זה אמת מן הדברים שאין לפו להם להתפז בהם.

כבר אמר שר הכסחון שבשבוע האחרון גברה יציאתם של הערבים, אולי הם חוששים למלחמה נוספת ולכן הם ממהרים לאצט לצאת.

הסירור הערבי משפיע על היציאה.

א. בן-אליעזר:

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברצוני לכנס את כל חכמי ישראל, את כל סופרי ישראל, את כל אלה שיודעים כיצד להביא עליה לישראל, כי בכך עומד הפתרון. לו היינו כיום ארבעה מליון יהודים בארץ, ואינני מדבר על המישה מליון, מול מליון ערבים, הרי הערבים היו מהווים 20% - 25%, אבל מסב איננו כזה, ואני רוצה לראות כיצד יתפתח ענין יציאתם של הערבים. מסתבר לנו שכשן חמש, שש, שבע, ושמונה השנים האחרונות היחה א הגירה ערבית מהגדה והגידול הערבי שם היה בסך-הכל אחוז אחד. היה זמן שתיציאה הסתכמה כאלף נפשות, אחר-כך המספר ירד ל-200, ועכשיו שוב הלח עליה וחוא מגיע ל-400.

ראש הממשלה לג' אשכול

בטיבות: אינני בטוח שטוב יהיה אם נעשה עכשיו, בקבלנות רבבת אחת, את כל הדברים הקשים, את כלי אולי נגיע גם לזה. יכול להיות שאם נצליח למתן את אנשי שכם, יהיה בכך משאו.

ע. גוברין

אלמלא ידעתי את עמדתם של חברי-הכנסת בן-אליעזר ולנדאו לגבי השטחים החדשים, הרי לאחר שמעתי את דעתם כיצד צריך לנהוג בגדה, הייתי מסיק שהם בעד החזרת השטחים. זוהי הערכתי לגבי הצעותיהם.

שמענו מפי שר הבטחון את הלך המחשבה לגבי המדיניות כיום, אבל לא אחפלא אם בעוד שבועיים או חודש יבוא שר הבטחון ויאמר לנו שבהתאם למציאות שנוצרה הוחלט להכניס שינויים במדיניות זו. מכל מקום, אני סבור שהמדיניות כיום, כפי שעמד עליה שר הבטחון, היא נכונה.

אני סבור שהטרמין של המרד ומשול הוא מוצדק, אם כי קשה להבדיל בין מרי ואזרחי וטירור, אבל לנו צריך להיות ענין להפריד בין שני הדברים. הדרך שמסר לנו עליה שר הבטחון היא הנכונה מכל הבחינות. אני מוכן לנסח את הדברים לפי הפתגם הרומי האומרו: יד ברזל עם כפפה של משי, ובערבים יהיה הלוי מה מצידנו יבבר על מה.

חבר-הכנסת בן-אליעזר מציע שכל מי שיוודיע שהוא נהיין ירדני - יועבר, האם חבר-הכנסת בן-אליעזר סבור שפתאם יקומו הערבים ויודיעו: אני שייך לארגון זה, ואני שייך לארגון אחר? - נדמה לי שהערבים לא יעשו זאת.

אני בעד פיצוץ בתים.

אבל לא הרבה בתים.

פ. יערי

ע. גוברין

עוד לפני ששמעתי את השובתו של שר הבטחון בדבר הפקודה שנתן הרמטכ"ל בשעתו לא קיבלתי את עמדתך לגבי קלקיליה ולטרון. הוועדה יכולה לחוות דעה נגד פיצוץ בתים או בעד פיצוץ בתים, אבל ברגע שנתחיל לדון בשאלה של הרבה בתים או לא הרבה בתים, הרי אין זו עמדה.

אינני יודע, ואיש איננו יכול לדעת כמה זמן יחזיק מעמד ההבדל בין שכם והכרון. זכור לי שבזמנו נחשבב אנשי הר הכרון לקשים ביותר. ברור שעלינו לעשות מאמץ כדי להחזיק זמן רב ככל האפשר בשוני בין שני המקומות הללו.

פחות או יותר ידועים לי חילוקי הדעות ביחס לשטחים, ולא אחווה עכשיו דעתי בענין זה, אבל לפי מיטב ראייתי, גם אלה שמחייבים את סיפוחה של הגדה, וגם אלה שאינם מחייבים זאת, אלה ואלה צריכים להמוך כיום במדיניות הנוכחת מפני שהיא משיבה כרגע, ואני מדגיש את הטלה כרגע, כיום, על שתי השאלות-פתוחות העמדות כאחת.

פ. יערי

הייתי היוזם של הוויכוח שתתחלנו בו בישיבות הקודמות, ואני מצטער שלא אוכל להשתתף בו, אף על פי שיושב-ראש הוועדה רצה לעשות לגבי יוצא מן הכלל ולאפשר לי להביע דעתי בו בישיבה זו. אבל לא אגע בכך היום. היח לי ענין להעמיק ולחקור את הדברים בחוג זה, שהוא לא פולמוס פומבי, ביחוד לאחר שהושמעו דברים ביחס למחלל הבטחוני לפני שסופחו לממשלה מספר שבועות. אבל הוקל עלי לאחר שקראתי את דבריו של שר הבטחון בהתייצבו קול בן-גוריון בישיבה של מרכז רפ"י. נכון, אפשר לומר ששר הבטחון היה במקרה זה דו-פרצותי, אבל לי עמדתו איננה נראית דו-פרצותית, אלא הוא הציב שני צדדים של המטבע. הוא התייצב שם מול בן-גוריון ודיבר על אחריות קולקטיבית.

מ. יערי:

אשר לנושא שאנחנו דנים בו היום אינני בא להחלמס עם חבר-הכנסת בן-אליעזר, שניסה להחלמס עם מפ"ם, ולא אחזיר לו במסבע שלו, אבל ברצוני לקבוע דבר אחר: דק במבצע סיני אמרנו מפ"ם כי נפל הפור, אבל לא אמרנו זאת לא במלחמת השחרור ולא כיום. היינו עם אלה שכאשר נסגרו המיצרים אמרנו שזו תוקפנות ומלחמה. היינו עם אלה שהיו סבורים שצריך למצות את המשא-ומתן של אותם שבועיים, ובישיבת הממשלה, כאשר עמדו לסכם את הדברים, דיברו חברים שלנו על ארכה של שלושה ימים, אבל לא הייתה הצבעה של זה מול זה. אני חוזר ומדגיש שאמרנו כי כפו עלינו מלחמה, ולא אמרנו שנפל המור. לא רוצנו בנקיון כפיים ולא הסתייגנו ממלחמה זו. בענין זה לא היו שני מתרסים בממשלה, אפילו לא בינינו ובין מר בגין. היה ויכוח אם צריך לרוץ מיד, או שאפשר להתאפק שבועיים, ועל זה דיבר ראש הממשלה.

אנחנו נמצאים כיום שלושה חודשים אחרי המלחמה, ומתנהל ויכוח, ותוויכוח הזה מעניין מאוד. יש אנשים האומרים שלא מדובר בשטחים כבושים, אלא בשטחים משוחררים, אבל כאשר אני מקשיב להם אני מבין ממהם שהם משוחררים כשבילנו, וצריך לשחרר אותם מערבים, וכל אלף ערבים שיוצאים ועוברים לצד השני זה טוב. אינני אומר שצריך ללחום נגד יציאתם, אבל אינני מבין מה הצחלה בקשר לכך. עדיין לא שמענו מספרים בקשר לערבים הנמצאים ברצועה ובגדה, ומה יהיה המספר הכולל שלהם עם אלה שבישראל.

עד הכתרון מ. דיין:

אני סבור שמספרם לא פחות ממליון ורבע.

מ. יערי:

מכיוון שההערכה הייתה מליון וחצי נמצא שאנחנו מרוויחים רבע מליון.

היה זמן שהעזתי לדבר לא רק על היים בארץ הזאת, אלא גם על הרצון להתרבות בה. מדובר בארץ תחיה, והנה הילודה שלנו יורדת, ואינני יודע באיזו צורה נוכל לשנות מצב זה. אינני רוצה להגיע לסדינה דו-לאומית בחלק זה של ארץ-ישראל. אני מאמין בארץ-ישראל שלמה בדרך של שלום. אני מדבר על ארץ-ישראל שלמה כדי שאנחנו לא נשב בגולה, ויש הכרה שנתחלק עם הערבים, ואילו יש אחרים המדברים על מדינה בשני עברי הירדן - ולאן יעברו הערבים אחר-כך?

אני שומע דברים על שטחים משוחררים, מפלו-חבר-הכנסת בן-אליעזר מדבר על עשר שנים של שלילת אזרחות, זאת אומרת: עשר שנים ממסל צבאי בשביל מליון ורבע ערבים.

א. בן-אליעזר:

איפה שמעת זאת ואיפה ראתה זאת?

מ. יערי:

זה היה בעתון ולא הייתה מה הכחשה.

א. בן-אליעזר:

כחבתי לך פתק.

מ. יערי:

יש שם דמקציה של אותו דבר.

יש מי שמציע שתהיה מדיניות כדי לעשות הכל שהערבים יתמסו, להחזיק אותם כמעט בממשל צבאי, ומדובר לא ב-300000 אלא במליון ורבע ערבים, וזה אומר, מדינה דו-לאומית שחלק אחד שלה הם עם אדוניים, וחלק אחר - משועבד. אינני מבין כיצד אפשר לחשוב שהעולם יסבול זאת, וכיצד אפשר לחשוב שזה יתקיים. האם זה נקרא יותר פטריוטי ויותר מציאותי?

פ. יערי:

בזמן האחרון אני שומע שגם אנשים רציניים מדפ"י דנים בשאלה כיצד אפשר להחזיר את הבדה ולהבטיח את הבטחון. ענין זה הוא נוקב ביותר. נצחנו במלחמה, אבל אם לא נצליח לשמור על עלייה מהחוץ ועל עלייה פנימית, הרי נשקמה לנו סכנה של מפלה הסטורית. זוהי חבטיה החדשה ביותר.

יש דבר אחד שאפילו הערבים יכולים לאשתתף להתחרות ולהשחוח בו אלינו. ידוע לנו מה היה על צבא מול צבא, וברור שבצבא הם אינם יכולים להתחרות איתנו, אבל כוחם רב במעשי מחתרת ורצח מסוג הרצח שהיה ב"אומץ", ומכחינה זו "אל יתהלל חובר כמפתח". ונשאלה השאלה: מה החכליה? חבר הכנסת לנדאו מדבר על פסק-דין מורה, ואני אינני אומר שבמשום מקרה לא, אבל האם זה אמצעי סיטונאי?

ה. לנדאו:

לא דיברתי על סיטונות.

פ. יערי:

יכול להיות מקרה יוצא מן הכלל, אבל האם זו יכולה להיות מדיניות? בשלב זה אני מוכן לסמוך את ידי על פציפיקציה, אבל עלינו לזכור שעדיין מדובר בכיבוש וטרם הגיע השלום. עלינו להדבוח את האלמנטים של שלום ולא של אנטיגוניזם.

י. הררי:

אני סומך ידי על כל מה שאמר חבר-הכנסת גוברין. אני חושב שהדרך שהמשלה נוקטת בה היא הדרך הנכונה. אפשר להלחם נגד סירור אם עושים דנוהגים כך שהאוכלוסיה לא תשתתף בפעולות הסירור ולא תהיה מעורבת לתמשיך אותו. לכן המשלה משתדלת לנקוט בדרך נועם, אבל במקרה הצורך לתראות כוח. ואמנם, היא מראה כוח, אם כי איננה מגזימה בכך, ויחכן שיהיה צורך להגזים.

אין לי ספק שלו ההחלטה ביחס לשטחים הייתה יותר ברורה, או לפחות לו הייתה החלטה אמיליו אין שבצעים אוחה, היה בכך כדי להקל על השלטון, ויכולים היינו לדעת אימה ללחוץ והיכן לא ללחוץ. ערביי ישראל נאמנים לנו מפני שהם יודעים שזה גורלם. אחרי המלחמה הם יותר נאמנים משהיו.

לדעתי, אין למנוע עונש מורה במקרים מסויימים, ובזמנו גם נאמתי בכנסת נגד ביטול עונש המוות. הופעתי בהדבה משפטי הגנה בבתי-דין צבאיים, והייתי אחראי להרבה משפטים, ואני זוכר את הפחד שהיה לנו מפני עונש מורה. כיצוע העונש הוא דבר מרתיע, ואין לשלול עובדה זו.

ידוע לי שהשמירה היא קשה, אבל אינני יכול להבין מדוע היא התרופפה במידה רבה, ומדוע אין משתמשים ביום ככלבי שמירה. נדמה לי שהכל נעשה פרוץ. אני הייתי מחלק נשק למי שמסוגל להשתמש בו. אינני סבור ששר בישראל צריך לנסוע בלי שיהיה לו או לנהגו נשק. מישהו אמר לי שקל מאד להכנס למרכז מפא"י, או לבית-ברנר, או לבית ההסתדרות, מפני שאין שם כלל שמירה, ובמצב הנוכחי עלול לקרות שם אסון. אולי יש מקום לחשוב על הוצלת מחירים של כלי הנשק, כרווחי לאקדחים, ועל סחן רשיונות להחזקת כלי ירייה בעיקר לנהגים היכולים להשתמש בו. אני ממליץ לנהוג במדיניות נשק הדבה יותר ליברלית.

שר הבטחון פ. דיין:

זה ענינו של שר המשטרה.

י. הררי:

אני מקודה ששר הבטחון ימליץ על כך לפני שר המשטרה.

אני מדגיש התרופפה במוראל הציבורי, וזה בגלל פעולות הסירור. עלינו להלחם נגד מצב זה.

י. רפאל:

זו תפעם הראשונה ששר הבטחון ניסה לשרטט
למנינו מדיניות של ההתנהגות, אבל מחוץ עיקוב
אחרי ההתנהגות בשטחים החדשים לא מתקבל הרושם שיש מדיניות. אינני אומר זאת לביקורת.
היא אילתור של מדיניות ויכול להיות שאנסיון הוא אשר יביא למדיניות, ויחכן שיהיה
אורך לשנות את המדיניות לאור הנסיון הנזסף שיצטבר.

שר הבטחון אמר כי העדר החלטה ברור ביחס לעתיד

השטחים הוא בורם לאנדרלמוסיה.

שר הבטחון פ. דיין:

אמרתי שהעדר החלטה הורם, אבל לא אמרתי שהוא בורם.
אמרתי שגם לו הייתה החלטה שזה לא היה מונע,
דתיינו, החלטה לא הייתה מונעת את הטירור.

י. רפאל:

זה אחד הגורמים.

שר הבטחון פ. דיין:

זה מכביד.

י. רפאל:

אינני מקבל זאת. נניח שהיינו מחליטים על החזרה
שטחים, האם זה היה בורם לרביעה? - לא. ירושלים
מאוחדת, לבניה יש החלטה ברורה, ובכל זאת יש בה טוקד די רציני למדי.

י. ברקת:

שר הבטחון ציין שירושלים, על אף היוותה טוקד
למניבה ערבית, מהורה הוכחה לכך ששורר בה שלום.

י. רפאל:

אינני חושב שבירושלים שקט. אם באים בליל שבת
לכוהל המערבי ומתברר שיש שם חבלה ברשת החשמל
כיצד אמר לומר שקט בהן ואוסיף ואזכיר את המעשה בבית-צמפה, בחברת החשמל, ופלוז
מאסט. היכן השקט? אינני מבין מה ההצדקה לחשוב שבירושלים שקט יותר מאשר במקומות
אחרים. בירושלים הערבים מפרדים יותר, מפני שיש בה יותר יהודים ויותר שמירה, אבל
אין זה נכון לחשוב שיש בה פעילות אנטי-ישראלית פחותה מזו שבמקומות אחרים.

אני סבור שפרם הגיע הזמן שנוהיר הצהרות ביחס

למדיניות, גם מפני שהיא טרם נחבשה, וגם בגלל סיבות פוליטיות ואחרות.

אני גורם את השיטה של העדפת מול החמרה, כלומר,

מצד אחד ליברליזציה ומצד שני מיצוי הדין. יחכן שצריך להנהיג קו זה גם בחוץ הערים,
בין הושבי הערים, ולא רק להבדיל בין מקומות שלמים כמו וחברון. אני סבור
שחוסר עבודה בשכם מהווה חממה לטירור, ואין בו להיות גורם מרתיע. רצוי להעסיק
את הצעירים כדי שלא תהיה להם אפשרות להסתובב בחוסר מעש.

טירור אמר לבצע גם "בשעות נוספות".

א. רימלט:

י. רפאל:

נכון. אבל אני חושב שחוסר עבודה איננו גורם
מרתיע. אני סבור שחוסר עבודה עלול לגרום לכך
שאנשים ינסו לפרויה את כספם בצורות אחרות. אינני מוסק כאן הלכות, אבל נדמה לי
שצריך לשקול את הדברים, ובין היתר גם את הצעה לבצע את פעולת ההעדפת וההחמרה גם
בקרב הושבי מקום אחד, כדי לנסות לרכז בכל מקום אוכלוסיה לזיאליה.

אני סבור שהחמרה והכבדה היד נגד פעולות הטירור

עשויים להחליש את המדי, ואילו הצלחת פעולות הטירור עלולים להכביד את פעולות המדי.
עלינו ללחום נגד הטירור בכל המוח האפשרי וללא רחם, כולל פסק-דין מוות.

י. רמאלו

נכון שרוב החוליות החבלניות באות מהחוד
ותעונש לאוכלוסיה לא ירחיע אותם, ולכן ספק
אם עונשים קיבוציים יועילו במקרה זה. רק האוכלוסיה המקומית עשויה להרחיע את
החוליות ולא לעזור להם. אינני חושב שאנחנו פטורים מלהשוב על אזרחי למסלחי
הכנופיות. עלינו להזהיר את המשלחים כי אל להם להיות בטוחים, וגם לנו יש אפשרות
להגיע אליהם כשם שהם מגיעים אלינו.

ל. חזני

אינני בא בשום טענה לא לממשלה ולא לשר הבטחון
על כך שעל חמדיניות הבטחונית שלנו בשטחים החדשים
עברו גלגולים, ועוד יעברו עליה גלגולים. אני בטוח שאנחנו עומדים לפני מצב שילך
ויחמיר. אנחנו עומדים לפני תקופה קשה ומפעם לפעם יהיה עלינו להתחילם פיצוד נהגונן.

אני חושב שנכון היה, אם כי נועז היה, לנתוב כלפי
הערבים, מיד עם תום המלחמה, לפי שנהגנו. לאחר הנצחון הגדול והמהיר שלנו היו
הערבים בשטחים החדשים נתונים בהלם, והנה באנו והכינו אותם בהלם נוסף של יחס
ליברלי, שהפתיע אותם והעמיד אותם במצב שלא הבינו אותו. אינני בטוח שדרך זו לא
היחן פרי, ואינני בטוח אם לא היה בה כדי להרפות ידיהם של אנשים שניחנים היו
להשפעות הרסניות, ושחיו עלולים להזיק אילו נהגנו בהם ביד קשה. הדבר המסוכן ביותר
מפעמים בטחוניים הוא סיפוחה של ירושלים. כבת אחת חרסנו מהיצות שהיו בינינו ובין
60,000 ערבים שחונכו במשך עשרים שנה לשנוא אותנו, והפכנו אותם לאזרחים שווים לנו.
נדמה לי שכאן לא היתה כל דרך אחת אלא: או ירושלים מאוחדת, או שחושביה שווים, או
ירושלים לא-מאוחדת. מה שעשינו בירושלים גובל עם פנטזיה לא אנושית. נזדמן לי לסייר
במשך ארבע שעות בירושלים העתיקה, הסובבת ברחובות שלא היו בהם יהודים רבים,
והיו רחובות שלא היו בהם כמעט יהודים. היה זה כמעט קפקפאי, הרי אני מסתובב בקרב
ערבים שנאו אותי, מדוע הם לא הרגו אותי?

אני סבור שיש רק אפשרות אחת לחיות את איחודה
של ירושלים, והיא: לקבל את העובדה הזאת עם כל הסיכון שבכך, והסיכון הוא גדול,
ואנחנו עלולים לעמוד כאן שבטכחנים גדולים. עלינו לזכור שהערבים מגיעים גם למקומות
ציבוריים, וקשה להבדיל ביניהם ובין יהודים מעדות חמורה. עלינו לדעת שזה המצב
החדש שקיבלנו על עצמנו.

אשר לבעיה בכללה: חבר-הכנסת בן-אליעזר מדבר
על מחנה זמני-קבוע, ואני שואל: מה זה יתן? אנחנו עומדים לפני בעיה רצינית,
יש לדבר כאן על קווים מדויכים בלבד.

המכנה הגדולה המאיימת עלינו היא שנחפתה או
נידחה על-ידי הטירוור ונטשטש את הגבולות בין הטירוור ובין המרי, וזה רצוי לאנשי
הטירוור. אני סבור שעלינו להבדיל הבדלה מוחלטת בין שני אלה, ואילו הטירווריסטים
רוצים לדרוף אותנו לכך שלא נבדיל בין הדברים. אינני יודע אם מתחת לפני הקרקע
אלה אשר מאוגנים את המרי קשורים לטירוור. אין ספק כי לגבי פעולות הטירוור עלינו
לגייס את מלוא כוחנו, ולא לברור באמצעים.

אינני מדבר על נשק טהור, כי כוחו של זהיל בנשק
טהור, ואני לא מדבר על צמוד או לא צמוד. אני בעד פיצוץ ביה שנמצא בו נשק, אבל
אינני בעד פיצוץ הבית מפני שמישהו מהמשפחה המהגוררת בו יצא לתרבות דעה. אם יש
בטחון שבית זה או אחר שימש מחסה לאנשי טירור, שימש מחבוא לצבירת נשק, הרי יש
לפוצץ אותו, אבל עלינו להיות מאד זהירים כדי לא לעבור את המידה, מפני שאם נטשטש
את הגבולות יש חשש שנשיב רק את ההימך.

אשר לפעולות המרי: בדרך כלל אני מקבל את הקו
היסודי שחותרה וששמענו עליו מפי שר הבטחון.

5 חזון

אני סבור כי החסם לפעולות המרי אנחנו צריכים להשתדל ולהגיב באופן פסיבי שאיננו מביא להתנגשות חזיתית. ביחס לסגירת בחי-הספר תבובתנו צריכה להיות: אחס אינכם רוצים ללמד - לא צריך; אינכם רוצים שהילדים ילמדו - לא צריך. בזמן שתוצו להתחיל בלימודים - הכל מוכן לכם. אסור לנו להראות להם כאילו ענין זה חשוב לנו. אינני מאמין שהשבתת בחי-הספר הימשך ללא גבול, מפני שאין לי ספק שההורים רוצים שילדיהם ילמדו. יש מורים אשר מקבלים משכורת מירדן, ולהם מביע עונש אחר ולאוחס מורים אשר אינם באים לעבודתם. מי שאיננו בא לעבודתו אסור לו לקבל משכורת לא מאתנו ולא ממקום אחר.

אשר לסגירת החנויות: אלה שמחחילים בשבתות צריכים לדעת שהשבתה חכביר עליהם. נשמעת כאן עצה ביחס לטלילת רשיונות, אפשר לתוסף ולהציע שהנות שהיתה סגורה בגלל שבתה תיסגר מצידנו לימים נוספים. הערכים אומרים כי היה מסוכנת היא גמל משתולל ולא נמר או אריה. אני סבור שפעולות מסוג זה מצידנו עלולות להכביר על הים החושבים הנוחגים במרי, והמרי ילך וידעך.

הוריכוח בדבר השאלה אם היה טוב ירחד אילו היינו מחליטים כך או אחרת הוא חסר כל הועלת, וכבר נאמר כי, החיים והמורה ביד הלשון. אם נחליט שאנחנו מסתפקים - זה לא טוב, ואם נחליט שאין אנחנו מספקים - זה גם לא טוב. אנחנו עומדים לפני בעיה סבוכה וקשה ביותר, ועלינו לאמץ את עצמינו ולהתכוון לתקופה קשה ולא שקטה אלא מתוחה, ולשם כך עלינו לנהוג בתבונה ובאומץ כדי להתגבר עליה, ויהיה עלינו להתכנס ולרוץ בענינים אלה.

חיו"ר ד. חכהנו
אין לי סמכות לסכם את הדיון הזה. אני חושב שהדו"ח שמסר לנו שר הבטחון מחייב אותנו להעריך שהענינים נמצאים בטיפול מתמיד ונכון הן מצד שר הבטחון והן מצידם של אלה הנמצאים במקום, וכל עצה שתושמע כאן חייבת להיות מועברת לאנשים במקום, המכירים את הדברים. אין ספק כי הטקטיקה המקובלת כיום עלולה להשתנות, ואין היא יכולה להיות מודרכת על-ידי עצות שלנו. נכון שהמצב נראה, כפי שציינ חבר-הכנסת חזן, כמעט קפקאי. נזדמן לי לנסוע במכונית דרך ג'נין ושכס בדרכי לירושלים, והערכים לא מבעו בי, אבל אנחנו מוכרחים לדעת שזה לא כל כך קפקאי. *המרי צריך להיות* עליהם, בעינין זה אנחנו מוכרחים לסמוך על האנשים שבכל מקום.

אני סבור שסירוד ומרי אינם מוכרחים להיות שלובים ואין הכרח שהאחד ישמיע על השני, והכל הלוי כיצד נפעל. אני נגד משפטי מוות אבל אני רוצה להרוג את הטיירוריסטים, וקשה לי להבין מדוע נקראו האנשים שנתפסו במערה לצאת. אני סבור שאריך היה להמגיד אותם, אם כי יתכן שיהיה מי שיגיד לי שהיתה פטרה לקבל מהם אינפורמציה.

לא קיבלנו פרטים על פעולות ה-ש.ב. ואולי גם לא צריך שנקבל, אבל ברור לי שבסירוד צריך להלחם. אינני רוצה לנגוע בשאלה המרי, ובשאלה מה עמדתנו לגבי הגדה, אם עמדתנו היא כעמדתם של אלטרמן וסרן, או שיש לנו עמדה אחרת. כדאי שנחליף דעות על כך, ולענין זה החיה מוקדשת ישיבתנו תבאה.

אני מתנגד למחן פסק-דין מוות, ונגד הוצאת לפועל של פסק דין מוות. מסק-דין מוות שאיננו סבוצע איננו עוזה. אגב, אינני יודע מהו הצד המשפטי בענין זה ואיזה השלכות תהיינה לו בחוץ.

יש בידינו כיום עשרות אסירים שהשפטים החדשים, ומספר עלול להגיע למאות. אינני סבור שאנחנו צריכים להתחיל אותם בכה-הטוהר שלנו, שבשבילם הם בבחינת בית-הבראה, ולדעתי צריך להעבירם למקום אחר, אולי למדבר סיני, ואינני מתכוון לשטה שמסכיב לאל-עריש, אלא לסכיבות סנסה קחרינת. זה ענין, שלדעתי, מחייב שיקול.

ד. ברקת:

בדרך-כלל אני מחייב את הקו שנקבע על-ידי שר
הבטחון, ונדמה לי שהוא מבוצע ככבודו ונחצלתה,

אבל אינני נכנס לדויכות בענין זה.

שר הבטחון אמר - אולי לא הבנתי נכון - שלא מן
הנמנע שבתפתחות פעולות המרי או הסירור ייגררו גם חלקים מהון הישוב הערבי הקבוע
במדינת-ישראל. הייתי רוצה לדעת אם הבנתי נכון את דבריו, ואם כן, באיזו מידה דבר
זה מבוסס, מפני שיש לו השלכות לגבי המדיניות שלנו.

שר הבטחון ס. דיין:

המכוונתי לסירור ולא למרי. הנאתי דוגמה וציינתי
שאחת צעירים בודדים שניסו בזמנו לעבוד לירדן
או לעזה עלולים למצוא עכשיו פה כתובת קרובה יותר. לצערי זה לא רק היאורית. אולי
יש כאן מצב טבעי, ואולי זה לא טבעי. זה החחיל בכך שסמך לא קטן של צעירים ערביים
מישראל נסעו לטיולים בעמאן ללא רשיון, וערביי הצד השני לא חתיחסו אליהם בכבוד
אלא בכוב רב. התכוונתי לסירור ולא למרי. המספרים הם אמנם קטנים אבל המקרים עלולים
להיות קשים עבורנו. עד היום, במשך 19 שנה, ערביי ישראל כמעט ולא נהנו מחסה לפעולות
סירור מהחוץ, ואינני בטוח שזה יהיה המצב גם עכשיו.

אמר לקו הליברלי שנקטנו בו מלכתחילה: אני
חושב שזה הדבר החשוב ביותר אשר נוחן פירות חשובים ביותר מכל מה שעשינו עד כה
כאמצעי מדיניות. דרך זו נתנה מספר דברים: קודם כל את ההכרה, שעכשיו אנחנו נהנים
ממנה, שיש מה להפסיד ואפשר להיות משפלים בשלום עם היהודים. אין עכשיו שיטה של
כובש ונכבש, ואם אנחנו מכבירים ידינו באופן סלקטיבי יודעים הערבים האחרים שיש
לתם מה להפסיד. אילו נקטנו בתחילה ביד קשה, על-מנת "להוציא אחד כך את העז" הרי
התנחה הראשונה של הערבים הייתה שהישראלים באו לשלוט ו"לרכב" עליהם. אני סבור שעד
כה לא דמינו כמלוא הניסיה שום פעולה שצריך היה לעשותה, אבל אם היינו מתחילים ביד
קשה היינו נחלקים בקשים להסביר לערבים שיכול להיות מצב אחר. המצב שבו נהונים
כיום ערביי הגדה טוב יותר מזה שהם היו נהונים בו תחת שלטון ירדן, והם יודעים
שאפשר להיות אהנו, אהרת - יש מה להפסיד.

כיצד התנהגנו אחרי הכיבוש? - היהודים עשו
על הגדה, ושום איש לא קיבל סכין בגב או בכסן, פשוט ושום ערבי לא הוציא שברייה -
האם זה לא כלום? האם סדברים כאלה מסתדרים אוטומטיה, סתם כך? בתקומת שלטון המנדט
לא היו עובדים שלושה חודשים, מבחינה סטטיסטית, ללא מקרי רצח. אני טבור שהמצב שנוצר
הוא גבוהה ישירה למציאות שיצרנו, ושנחנו האים אחד עם השני, וזו מציאות גם בשכם.
אני מבחין בין פעולות סירור ובין מבעים בין יהודים וערבים, ובמבעים אלה השבנו
הישג גדול גם במה שקיבלנו עד כה ובט לגבי הצביון הפוליטי שלנו בחוץ. הייתי רוצה
לדעה כיצד הייתה נראית עצרת האו"ם לו היינו מסתובבים בכובעי פלדה - כמו בסייגון -
או פוחחים ומקיימים מחנות הסדר. ועלינו לזכור שבכולם עושים השוואות. המצב שיצרנו
עשוי לעזור לנו גם לגבי העתיד. פחדנו וחששנו כאשר התרנו את החפילה החפשיה במסגד
ולחפילה במסגד באו גם 20,000 מפללים, ואחרי החפילה חזרו לביהם. יכול להיות שעם
המובן עם משחו, אבל כל זמן שזה לא קורה ארי זה הישג עצום.

הישיבה בנעלה בשעה 13.15.

הישיבה הבאה תתקיים ביום ג' כ"ח באלול,

תש"ז - 3.10.1967, בשעה 9.00.